Kadın ve
Kadın STK'larının
Güçlendirilmesi
Projesi

Empowerment
of Women and
Women NGOs
Project

Kadın ve Kadın STK'larının
Güçlendirilmesi Projesi

STK Kurulum Rehberi

Hazırlayan: Mert Altıntaş

2010-2012

Bu yazının içeriğinden yazarları sorumlu olup, hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtıyor olarak algılanmamalıdır.
The contents of this publication are the sole responsibility of the author(s) and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

İçindekiler

5 Önsöz
7 Kitapçık Hakkında

9 Giriş
11 Sivil Toplum ve Örgütlenme
12 STK Kuruluş Aşamaları
13 STK Kuruluş Şeması

15 Kurmadan Önce
15 Kurumsal Kimliğin Oluşturulması
15 Nihai Amaç (Vizyon)
16 Görev (Misyon)
17 Hedef Kitle
18 İlke ve Değerler
19 Örgütlenme Biçimi
20 Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan STK'lar
21 Tüzel Kişiliğe Sahip STK'lar
25 Dernek, Vakıf ve Kâr Amacı Gütmeyen Kooperatiflerin Vergi Muafiyetleri
25 Dernek, Vakıf ve Kâr Amacı Gütmeyen Kooperatiflerin Kuruluş Maliyetleri

27 Kurarken
27 Platform Kuruluşu
27 Vakıf Kuruluşu
29 Kooperatif Kuruluşu
31 Dernek Kuruluşu

51 Kurulduktan Sonra
53 Kurumsal görünürlük ve görsel kimlik (logo ve İnternet sitesi)

55 Ekler
55 Ek 1: Rehberin Hazırlanmasında Kullanılan Bilgi Kaynakları
56 Ek 2: Teknik destek alınabilecek kuruluşlar
57 Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM) Dernekleri
59 Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)
59 Ek 3: Özel yasaların derneklere üye ve kurucu olmaya yönelik sınırlama getirdiği kamu kuruluşları listesi
61 EK-4: Hibe projeleri hazırlar ve yürütürken dikkat edilmesi gereken bazı önemli konular
62 EK-5: Terimler sözlüğü

Önsöz

GAP Bölge Kalkınma İdaresi (GAP-BKİ), bir bölgesel kalkınma projesi olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yalnızca ekonomik refahını değil, sosyal ve kültürel değerlerini de dikkate alan entegre ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile yola çıkmıştır. 80'li yıllardan bu yana dünyada ve Türkiye'de ortaya çıkan değişimler, beraberinde bu anlayışın da değişimini ve gelişimini getirmiştir.

Bugün GAP-BKİ, evrensel değerlerle birlikte temel hak ve özgürlükleri esas alan bir yaklaşımla çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çerçevede kadınların sosyal statüsünün güçlendirilmesi ve kadın haklarının eksiksiz olarak hayata geçmesi, GAP İdaresi'nin öncelikli çalışma konularından birini oluşturmaktadır. Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) yoluyla tüm bölge kadınlarının sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesi için çaba gösteren GAP İdaresi, sahip olduğu bilgi ve deneyimi Türkiye'nin diğer bölgeleriyle de paylaşmanın gayreti içinde olmuştur. "Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki (Güneydoğu Anadolu, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri) Kadınların ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi" bu gayretin bir sonucudur.

Bölgesel kalkınmanın en önemli unsurlarından olan kadınların ekonomik ve sosyal statüsünün güçlendirilmesi için kadın örgütlülüğünün desteklenmesi önem taşımaktadır. Kadınların ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi tarafından üç bölgede hem mevcut kadın örgütlerinin kapasitesini güçlendirmek, hem de yeni kadın örgütlerinin kurulmasına destek sağlamak için Trabzon, Muş ve Şanlıurfa Kadın Yerel Destek Merkezleri'nde örgütlü ve örgütsüz kadınlar ile yapılan çalışmaların olumlu sonuçları bunun göstergesidir.

Elinizde tuttuğunuz rehber kitapçık, STK kurulum desteği ihtiyaçlarına kalıcı bir yanıt verebilme amacıyla hazırlanmıştır. Projenin hedef kitlesi içinde yer alan örgütsüz kadınlar başta olmak üzere, örgütlenme yönünde adım atmak isteyen herkes için yararlı olmasını ümit ediyor, kitabın hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Mustafa KÖLMEK
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
Başkan Yardımcısı

Kitapçık Hakkında

Türkiye'de kadın hareketi, sivil örgütlenmede öncü bir rol üstleniyor. Hak mücadelesinin birçok iyi ve güçlü örneğini barındıran alan olarak, tüm aktivistler için ilham verici bir nitelik taşıyor. Bir taraftan diğer alanlara ilham verirken, diğer taraftan kendi içinde örgütlenme ihtiyacı giderek daha belirgin hale geliyor. Böylece, neredeyse her gün yeni bir kadın örgütlenmesi ile karşılaşıyoruz.

Kadın alanındaki bu güçlü hareketlenmenin hissedildiği yerler, sadece büyük kentler ve metropoller ile sınırlı değil. Kadın örgütlenmesine yönelik çabalar, kentlerde yoğunlaşmış olmakla birlikte, örgütlerin yoğun çabalarıyla kırsal alana doğru da yayılıyor. Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki Kadınların ve Kadın STK larının Güçlendirilmesi Projesi yürütüldüğü üç bölgede kadınların örgütlenme çabalarına 2010 yılından bu güne destek veriyor.

"STK Kurulum Rehberi" projenin destek çalışmalarının somut çıktılarından birini oluşturuyor. Rehberin amacı, öncelikle kadın aktivistler olmak üzere, sivil alanda örgütlenme çabası içinde olanlara, ihtiyaç duyacakları temel bilgileri bir arada bulabilecekleri bir rehber sunmak. Rehberde, STK kuruluşundan önce üzerinde düşünülmesi ve karar verilmesi gereken temel noktalar, resmi kuruluş süreçleri ve kuruluş sonrası yapılması gereken işlemler, dernek, vakıf ve kar amacı gütmeyen kooperatifler için karşılaştırmalı olarak sunuluyor. Kurucular için ipuçları ve daha fazla bilgiye ulaşabilecekleri yazılı ve kurumsal kaynaklar, hem metin içinde, hem de eklerde veriliyor.

STK kurulumu resmi işlemlerine ilişkin hukuksal düzenlemeler, zaman içinde değişikliğe uğrayabiliyor. Bu nedenle okuyucunun, kitapçıkta verilen hukuksal bilgilerin güncelliğinden emin olmak için, metinde verilen kaynaklara başvurarak son düzenlemeleri gözden geçirmesinde yarar olduğunu hatırlatmak istiyoruz.

"STK Kurulum Rehberi"nin Türkiye'de sivil örgütlenme çabalarına, küçük de olsa bir katkı sunabilmesini diliyoruz.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi
Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki
(Güneydoğu Anadolu, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri)
Kadınların ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi" Projesi

Giriş

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının (STK) yoğun olarak faaliyet gösterdiği dönemi 1980 ertesinde başlatma yönünde genel bir eğilim bulunduğunu söyleyebiliriz. Gerçekten son 30 yıllık döneme bakılacak olursa, demokratikleşme yönünde giderek yükselen toplumsal talep ve atılan adımların yanı sıra AB üyelik sürecinde yapılan mevzuat düzenlemeleri, örgütlenmenin önündeki bazı engellerin kaldırılması, STK'lara yönelik mali kaynak seçeneklerinin ve miktarlarının çoğalması gibi etkenler sonucu, sivil toplum alanında örgütlenme girişimlerinin arttığı gözlemlenebilir.[1]

Bu gidişattan payını alan girişimlerden biri de "Kadın hareketi"dir. Türkiye coğrafyasında esasen cumhuriyetin kurulmasından çok önce, 1800'lü yılların sonlarında başlayan kadın hareketi, batıda özellikle kadınların oy hakkı mücadelesi etrafında odaklanan birinci dalga feminist hareketten etkilenmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonraki dönemde duraksayan hareket, batıdaki ikinci dalga feminist hareketin de etkisiyle '70'lerin sonunda yükselişe geçmiş ve 1980 askeri darbesinin ardından özellikle kadına yönelik şiddet karşıtı kampanyalarla ivme kazanmıştır. 1990'lar Türkiye'deki kadın hareketi açısından kurumsallaşmanın sağlanmaya çalışıldığı ve büyük ölçüde de bu çabanın başarıya ulaştığı bir dönemdir. 2000'lerde ise ağırlıklı olarak kadın hakları, kadın istihdamının artırılması ve kadın girişimciliğinin yükseltilmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kız çocuklarının okutulması gibi konularda yerli ya da yabancı fonlara dayalı projeler yoğunluk kazanmıştır.

1980-90 arası dönemde daha çok kadınların ortak paydaları üzerine odaklanılmışken, 1990'ların ikinci yarısı ve 2000'lerde - dünyada diğer hareket alanlarında da gözlemlendiği gibi - kimlik politikaları ile bağlantılı olarak *kadınların farklılıkları* ağırlık kazanmıştır. Bugün, Türkiye'de kadın hareketi, tüm eksiklik ve sorunlarına rağmen oldukça güçlü ve sonuç alıcı çalışmalar yapan sivil örgütlenmenin başat aktörlerinden biri durumundadır.

1 "Sivil Toplum İzleme Raporu 2011", Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV): www.tusev.org.tr/content/detail.aspx?cn=727

Türkiye'de kadın hareketinin çabaları sonucu ciddi kazanımlar elde edilmiştir. Bu kazanımlardan başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Bir kararname ile evlilik yasal bir çerçeveye bağlandı, kadınlara boşanma hakkı verildi ve çok eşli evlilik kadının rızasına bağlandı. (1917)
- Kadınlar 1930'da seçme ve 1934'te seçilme hakkını elde etti.
- Türkiye BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) taraf oldu. (1985)
- Seks işçisi kadınlara tecavüz edenlere indirim sağlayan Türk Ceza Kanunu'nun 438. maddesi kaldırıldı. (1990)
- Kadın Dayanışma Vakfı, Altındağ Belediyesi'nin desteğiyle ilk kadın sığınma evini ve kadın danışma merkezini Ankara'da açtı. (1993)
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair Kanun ile devletin şiddete maruz kalan kadınları koruma gereği kabul edildi. (1998)
- Yeni Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesi ile evli kadının kocaya tabiyeti ortadan kalktı, evlilikten sonra edinilen malların eşit paylaşımı kabul edildi. (2002)
- Kadın örgütlerinin 2002-2004 yılları arasında yürüttüğü Kadın Bakış Açısından Türk Ceza Kanunu kampanyası sayesinde, kanunda kadınlar lehine 30'dan fazla değişiklik yapıldı:
  - Cinsel suçlar, "Topluma Karşı Suçlar" kısmının "Cinsel Bütünlüğe ve Edep Törelerine Karşı Suçlar" başlığı altından çıkarılarak, "Kişilere Karşı Suçlar" kısmına alındı.
  - Edep, töre, ırz, namus, ahlak, ayıp, edebe aykırı davranış gibi ataerkil söylemin izlerini taşıyan ifadeler çıkarıldı.
  - Cinsel suçlarla ilgili tanımlar genişletildi, işyerinde cinsel taciz suç olarak tanımlandı ve cinsel suçlara verilen cezalar arttırıldı.
  - Evlilik içi tecavüz suç olarak tanımlandı.
  - Namus cinayetlerinde ceza indirimi yapılmasına neden olan "haksız tahrik" maddesi değiştirildi ve töre cinayetleri ağırlaştırılmış insan öldürme olarak düzenlendi.
  - Kadınların evli - bekar, bakire - bakire olmayan temelinde ayrımcılığa uğramalarına neden olan maddeler değiştirildi.
  - Tecavüz ve kadın kaçırma olaylarında, suçu işleyenin mağdurla evlenmesi durumunda suçunun affedilerek ya da cezasının indirilerek tecavüz ve kaçırmayı meşrulaştıran maddeleri kaldırıldı.
- Kadın hareketinin, kurulması için mücadele ettiği Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu, TBMM'de Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu adı ile hayata geçti. (2009)

"Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerinde (Güneydoğu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri) Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında Ocak 2011'de hazırlanan "Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgelerinde Kadının durumu ve Kadın STK'larının İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi Raporu"na göre de söz konusu bölgelerdeki 11 ilde görüşülen toplam 55 kadın örgütünün %65'i de son 5 yıl içinde kurulmuştur.

Projenin çalışma alanını oluşturan illerdeki kadın örgütleri için oluşturulan Kadın STK Veritabanı'nda[2] bulunan toplam 221 STK'dan yaklaşık 40'ının projenin başladığı Şubat 2010 ve sonrasında kurulduğu da dikkate alındığında, üç bölgede kadın örgütlenmesindeki nicel artış hakkında bir fikir edinmek mümkündür.

STK Kuruluş Rehberi, "Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerinde (Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri) Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi" ekibine STK kurma konusunda gelen soru ve teknik destek taleplerine – kısmen de olsa - yanıt verebilmek amacıyla hazırlandı. Tüm sivil toplum örgütlenme biçimlerinin kuruluş süreçlerine yer vermek mümkün olmadığından, daha çok talep gelen konulara öncelik verildi. Dolayısıyla bazı başlıklar ve ayrıntılar dışarıda bırakıldı.

2 www.gapkadinstk.org/stk.aspx

Rehber, Ocak 2012 itibarıyla güncel bilgileri aktarmaktadır. Bu nedenle, okuyucuların bundan sonraki dönemde ortaya çıkmış olabilecek değişiklikler için rehberde verilen kaynaklara başvurmasını önermekteyiz.

Sivil Toplum ve Örgütlenme[3]

Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu (STK) kavramları için tarihsel süreçte ortaya çıkan toplumsal ve politik değişim çerçevesinde farklı tanımlar yapıldığı görülür. Halen üzerinde uzlaşılmış bir tanımlamadan söz etmek zor olsa da günümüzde örgütlü sivil toplum, güçlü bir demokrasinin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Örgütlü sivil toplumun tezahürü olan sivil toplum kuruluşlarını (STK), birey ve/veya örgütlerin - hukukun üstünlüğü çerçevesinde - gönüllü olarak bir araya gelerek oluşturdukları devletten bağımsız yapılar olarak düşünmek mümkün. Bir STK'nın temel işlevi, toplumsal bir soruna müdahil olmak veya bir ihtiyaca yanıt vermek için işbirliği/güçbirliği alanı yaratmaktır. Böylece bir değişim ya da fark yaratmayı veya yaratılmasına katkıda bulunmayı amaçlar.

STK'lar farklı çalışma yaklaşımları benimseyebilir. Bunlar arasında öne çıkanlar "ihtiyaca dayalı yaklaşım" ve "hak temelli yaklaşım"dır.

İhtiyaca dayalı yaklaşım:
STK hedef grubuna "muhtaçlık" temelinde yaklaşır, çalışmalarını "hayırseverlik" çerçevesinde yürütür. Örneğin, sokak çocuklarının beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçları için yardım ve bağış toplar ve bunları çocukların ihtiyaçlarını gidermek için kullanır. Hedef grup çoğunlukla pasif ve faydalanıcı konumundadır. Sorunun kaynağına değil, belirtilerine yönelik bir çalışma şekli söz konusudur. Çalışmanın sonuçlarından sadece çalışma sırasında ulaşılmış olan sınırlı bir grup yararlanır. (Örn. sadece ihtiyaçları karşılanmış olan sokak çocukları.)

Hak temelli yaklaşım:
STK hedef grubuna "hak sahibi" olarak yaklaşır, çalışmalarını "hakların güvence altına alınması" ve "hak savunuculuğu" çerçevesinde yürütür. Örneğin, sokak çocuklarının beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanması temel insan hakkı olarak ele alınır ve bu hakların güvence altına alınması için çalışılır. Hedef grup hak sahibi olarak çalışmalarda etkin biçimde yer alır. Sorunun kaynağına yönelik bir çalışma söz konusudur. Çalışmanın sonuçlarından tüm hak sahipleri yararlanır. (Örn. tüm sokak çocukları)

Bu iki yaklaşımın bazı noktalarda birbirini tamamladığı söylenebilir: Bir taraftan hedef kitlenin haklarını güvence altına almak için çalışılırken, bu hedefe ulaşılana kadar bir yandan acil ihtiyaçlarının giderilmesi için de çaba göstermek önemlidir. Sadece ihtiyaca dayalı yaklaşımla hakların güvence altına alınması ve sorunun kalıcı olarak çözülmesi mümkün değildir. Ne var ki Türkiye'de STK'ların önemli bir bölümü ihtiyaca dayalı yaklaşım çerçevesinde çalışmaktadır.[4] Öte yandan sorunlara kalıcı çözümler üretebilmek için hak temelli yaklaşım konusunda farkındalığın ve uygulamaların artması çok önemlidir. Bu nedenle, hak temelli yaklaşımla çalışan STK'ların sayısındaki artış ümit vericidir.

3 Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerinde (Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgesi) Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi için Cengiz Çiftçi tarafından hazırlanan Sivil Toplum: Kökenler, Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları başlıklı yayından yararlanılmıştır. Yayına şu bağlantıdan ulaşılabilir: www.gapkadinstk.org

4 Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesinin "Dernek İstatistikleri" bölümünde derneklerin kuruluş amaçlarına ve faaliyet alanlarına göre dağılımını gösteren grafikler bu noktaya işaret etmektedir. Grafiklerde yardımlaşma ve hayır amaçlı kurulan derneklerin oranı yüzde 20 iken, bireysel özgürlükler, insan hakları ve savunu alanında faaliyet gösteren derneklerin oranı % 1'dir: www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=52&Itemid=12&lang=tr

Türkiye'de STK denilince akla çeşitli örgütler gelmektedir. Dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek örgütleri, federasyon ve konfederasyonlar, kâr amacı gütmeyen kooperatifler, uluslararası kuruluşlar, platformlar ve benzeri tüzel kişiliğe sahip olmayan oluşumlar STK tanımı içinde değerlendirilebilirler.

Ancak STK tanımının muğlaklığı nedeniyle hangilerinin STK olarak kabul edilebileceğine ilişkin tartışmalar da devam etmektedir. Dernek ve vakıfların büyük ölçüde STK olarak kabul edildikleri ve bu tartışmaların dışında kaldığı söylenebilir. Türkiye'de halen çok çeşitli amaçlara yönelik 90 bine yakın dernek[5] ve 4.600'den fazla vakıf[6] faaliyet göstermekte ve toplamda sivil örgütlenmelerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle kadın örgütlenmesi alanında kâr amacı gütmeyen kooperatiflerin de giderek çoğaldığı görülmektedir. Bu kooperatifler kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarının güçlendirilmesine, örgütlenme bilinci ve kültürünün geliştirilmesine katkıları nedeniyle sivil örgütlenmede önemli bir işlev üstlenmektedir. Bunlarla birlikte özellikle savunuculuk alanında giderek önem kazanan ve yaygınlaşan "tüzel kişiliğe sahip olmayan sivil oluşumlar" da (platform, girişim, hareket, inisiyatif, vb.) STK tanımı içinde yerlerini almaktadır.

Bu rehberde, STK çeşitleri içinden bu dört örgütlenme biçimine (tüzel kişiliği olmayan STK'lar, dernekler, vakıflar ve kâr amacı gütmeyen kooperatifler) değinilmiştir.

STK Kuruluş Aşamaları

STK kuruluş süreci, basitçe, birden çok birey ve/veya örgütün bir araya gelmesi ile kuruluş için gerekli hukuki ve resmi işlemlerin tamamlanmasını kapsar. Sürece yakından bakıldığında ise dikkat edilmesi gereken noktalar olduğu görülür. STK kuruluş süreci aşamalardan oluşur ve her aşama bir sonrası için gerekli zemini ve koşulları hazırlar.

STK kuruluş sürecinin aşamaları şunlardır:
1. Kurumsal kimliğin oluşturulması
2. Uygun örgütlenme biçiminin belirlenmesi
3. Kuruluş işlemlerinin gerçekleştirilmesi

Bu aşamaların tamamlanması ile STK kurulmuş olur.

Tüzel kişiliğe sahip STK'ların resmi olarak kurulduktan sonra faal işleyişlerini sağlamak üzere bir dizi kurumsal işlemi (gerekli defterlerin hazır hale getirilmesi, imza sirküleri çıkarılması, vb.) tamamlamaları gerekir. Böylece tüzel kişilik olarak iş yapabilir hale gelirler.

Takip eden bölümlerde yukarıda sözü edilen aşamalar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ayrıca şematik olarak gösterilmiştir.

5 Dernekler Dairesi Başkanlığı dernek istatistikleri: www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=51&Itemid=66&lang=tr

6 Vakıfların türlerine göre dağılımı (31.12.2011): www.vgm.gov.tr/icerik.aspx?Id=192

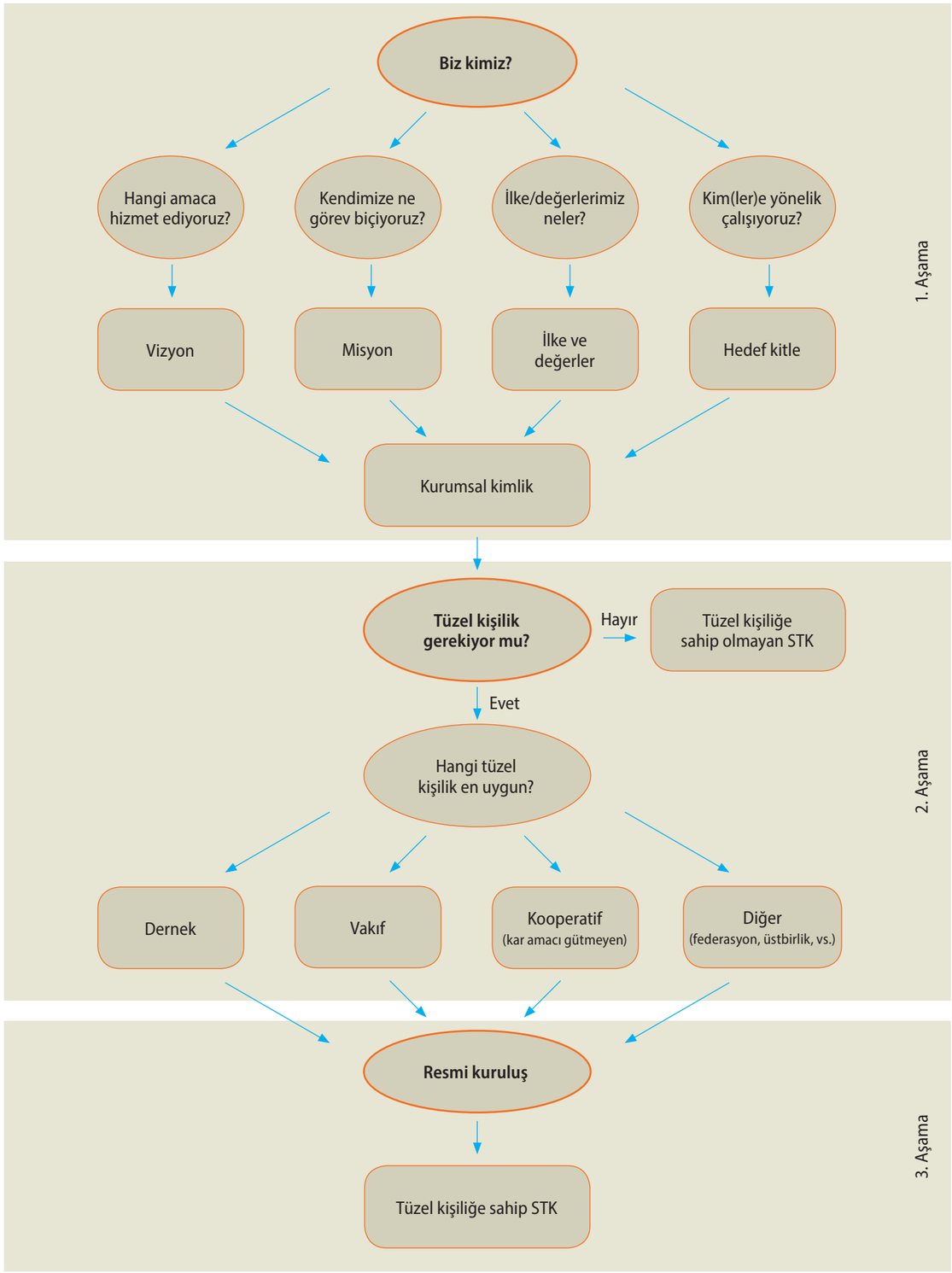

Kurmadan Önce

Kurumsal Kimliğin Oluşturulması[7]

Belirli bir soruna müdahil olmak ya da bir ihtiyaca yanıt vermek üzere STK kurmak için bir araya gelen birey ve/veya örgütlerin (kurucular) öncelikle hangi ortak paydada buluştuklarını açık ve anlaşılır olarak ortaya koymaları gerekir. Ortak paydayı oluşturan temel unsurlar nihai amaç(lar), üstlenilen görev(ler), hedef kitle ile ilke ve değerlerdir. Bu unsurlar bir arada STK'nın kurumsal kimliğini, yani "*Biz Kimiz?*" sorusunun yanıtını oluşturur.

Kurumsal kimlik, STK'nın kendini başkalarına tutarlı bir biçimde anlatabilmesi ve açıklayabilmesi için gereklidir. Kurumsal kimlik aynı zamanda, STK'nın politika ve stratejilerini üretirken, faaliyetlerini belirlerken, başarısını ölçerken kullanacağı birincil başvuru kaynağıdır. STK'ya katılmak isteyebilecek potansiyel üyeler ve işbirliği yapmak isteyebilecek kuruluşlar için STK'nın kurumsal kimliği önemli bir değerlendirme unsurudur.

Kurucuların, "*Biz kimiz,*" sorusu üzerine yeterince düşünmeden yola çıktığı STK'larda bir süre sonra fikir ayrılıklarının, çatışmaların ve nihayetinde çözülme ve kopmaların yaşanması olağandır. Dolayısıyla, bir STK kurmadan önce kurumsal kimlik üzerinde gereğince durulması ve tarafların tümü için soru işaretlerinin ortadan kaldırıldığından emin olunması önem taşır.

Nihai Amaç (Vizyon):
STK kurmak için bir araya gelen kurucular, ortak bir sorun veya ihtiyaç algısına sahiptir. Bunun doğal sonucu olarak, her biri bu sorun veya ihtiyacın söz konusu olmadığı bir gelecek hayal eder. Bu gelecek hayalinin tüm kurucular için ortak hale gelmesiyle STK'nın hizmet edeceği nihai amaç (vizyon) ortaya çıkar. Nihai amaç, STK'nın yapacağı her çalışmanın doğrudan ya da dolaylı olarak ulaşılmasına katkı sağlayacağı noktadır. Öyle ki bu noktaya ulaşıldığında, artık STK'nın kendine de ihtiyaç kalmayacaktır.

7 Bu bölümün hazırlanmasında Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin "STK'lar İçin Kılavuz Bilgiler-II: Nereye Ulaşmak İstiyoruz? Etkili bir Çalışma Yöntemi: Stratejik Planlama" yayınından yararlanılmıştır: www.hyd.org.tr/staticfiles/files/kitap2.pdf

Ulaşılmak istenen bugünkünden farklı bir noktadır, dolayısıyla nihai amaç değişime işaret etmeli ve yön göstermelidir. Ancak bu değişim gerçekleşebilir olmalı, bir fanteziden ibaret olmamalıdır. Nihai amaç ifadesinin, kurucular tarafından olduğu kadar başkaları tarafından da kolay anlaşılabilen, mümkün olduğunca kısa ve özlü olmasına dikkat edilmelidir. Nihai amacın gerçekçilikten uzaklaşmadan kapsayıcı ve uzun vadeli bir hedefi işaret etmesi beklenir. STK'nın nihai amacı tek başına gerçekleştirmesi beklenemez, ancak gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır.

Nihai amacı belirlerken aşağıdaki sorulara yanıt aranmalıdır:
- Nasıl bir gelecek hayal ediyoruz?
- Yapacağımız tüm çalışmaların yöneleceği/hizmet edeceği ortak hedef nedir?
- Gelecekte hangi noktaya ulaşıldığında artık bize ihtiyaç kalmayacaktır?

Sözgelimi, Türkiye'de genel olarak kadının toplumdaki yerinin zayıf olması sorununa karşı birlikte çaba harcamak amacıyla bir grup kurucunun bir araya geldiğini varsayalım. Kurucular, soruna ilişkin yukarıdaki soruları sorar ve tartışarak gelecek hayallerini anlatan şu ifadelere ulaşırlar:

- Toplumsal hayatta daha güçlü kadınlar.
- Kadınların her alanda eşit olduğu bir dünya.
- Kadınların sosyal ve ekonomik hayata her kademede etkin olarak katıldığı bir toplum.

Bu ifadeleri, nihai amaçtan beklenen *değişime işaret etme, yön gösterme, gerçekleşebilirlik, kolay anlaşılırlık, kapsayıcılık* gibi yönlerden değerlendirirler ve bazı ekleme ve çıkarmalar yaparak şu ifade üzerinde uzlaşırlar:

"Kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanın her kademesinde eşit ve etkin olarak yer aldığı bir toplum."

Böylece STK'nın nihai amacı (vizyonu) ortaya çıkmıştır.

Görev (Misyon):

STK'nın belirlediği nihai amacı tek başına çabalayarak gerçekleştirmesi beklenmez, beklenemez. Bu çoğu zaman imkânsızdır. STK, nihai amacın gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla kurucular, STK'nın bu katkıyı ne şekilde sağlayacağına karar vermelidir; yani STK'nın görevinin ne olacağını tanımlamalıdır.

Görev ifadesi, esas olarak STK'nın ana çalışma konularının ve çalışma biçimlerinin belirlenmesiyle ortaya çıkar. Kurucuların ilgi alanları, bilgi ve deneyimleri, nihai amaca yönelik öncelik/aciliyet taşıyan konular, nihai amaca doğrudan ya da dolaylı olarak hizmet eden mevcut başka çalışmalar, görev ifadesi belirlenirken dikkate alınması gereken noktalardır.

STK'nın görevini belirlerken aşağıdaki sorulara yanıt aranmalıdır:
- Hangi çalışma konuları nihai amacımıza hizmet eder?
- Öncelik/aciliyet taşıyan konular nelerdir?
- İlgi alanlarımıza, bilgi ve deneyimimize en uygun çalışma konuları hangileri?
- Benzer nihai amaçlara hizmet eden başkalarından farkımız nedir?
- Hangi çalışma biçimlerini kullanmalıyız?

Görev tanımı yapılırken, çalışma konularını çok geniş veya çok dar seçmemeye özen gösterilmelidir. Dar bir seçim değişen koşullar karşısında hareket alanını kısıtlayabilirken, geniş bir seçim de odaklanmayı ve eldeki kaynakları verimli kullanmayı zorlaştırır. Her iki durumda da nihai amaca yönelik sonuç almak güçleşecektir.

Yukarıdaki örnekten devam edilirse, nihai amaçlarını belirleyen kurucular için sıra STK'ları için görev tanımı yapmaya gelmiştir.

Kurucular, nihai amaçta belirtilen dört alana (sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi) ayrı ayrı yönelmenin çok geniş bir çalışma alanı oluşturacağı konusunda hemfikirdir. Bu nedenle, çalışma konuları - doğrudan ya da dolaylı- mümkün olduğunca dört alana birden hizmet edebilmelidir.

Kurucular, bu alanlara yönelik çalışan kadın örgütlerinin güçlendirilmesinin dört alana aynı anda hizmet edebileceğini düşünür. Benzer bir etki kamu kurumları ve yerel yönetimler üzerinden de sağlanabilir. Hatta kadın örgütleri ile kamu ve yerel yönetimlerin işbirliği yoluyla daha güçlü bir etki de yaratılabilir.

Kurucular bunların yeterince çalışma yapılmayan konular olduğu, bilgi ve deneyimlerinin bu konularda katkı sağlamaya elvereceği üzerinde fikir birliğine varır. Böylece seçilen konu alanlarına yönelik etkili sonuçlar elde etmek için eğitim, bilinçlendirme, teknik destek, savunuculuk, kamuoyu oluşturma, ağ kurma, yayın üretme, izleme, araştırma ve raporlama çalışmaları yapmaları gerektiğine karar verirler.

Böylece STK'nın görev tanımı (misyonu) aşağıdaki gibi ortaya çıkar:

- Kadınların ve kadın örgütlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamaya,
- Kadınların kamu hizmetlerine (belediye, adalet, güvenlik, eğitim, sağlık, vb.) erişimini kolaylaştırmaya,
- Kamu ve yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet duyarlılığı yaratmak ve bu konuda kapasite geliştirmeye,
- Kadın örgütlerinin hem kendi aralarında, hem de kamu kurumları ve yerel yönetimlerle karşılıklı işbirliğine, destek olmaya yönelik olarak eğitim, farkındalık yaratma, teknik destek, savunuculuk, kampanya, lobi, kamuoyu oluşturma, ağ kurma, yayın üretme, izleme, araştırma ve raporlama çalışmaları yapmak.

Bu tanımda maddeler halinde sıralananlar *çalışma konularına*, bunlara yönelik yapılacaklar da *çalışma biçimine* karşılık gelmektedir.

Değişen koşullar (örn. belirli bir konuda hedeflenen sonuca ulaşılması) nedeniyle, görev tanımında belirlenen konulara yönelik çalışma yapmaya gerek ya da imkân kalmayabilir. Bu durum STK'nın varlık nedenini ortadan kaldırmaz. STK değişen koşullar, öncelikler ve ihtiyaçlar çerçevesinde görev tanımını gözden geçirir ve nihai amaca yönelik başka görevler üstlenerek çalışmaya devam eder.

Hedef Kitle:

Görevi belirledikten sonra, yapılacak çalışmaların kimlere yönelik olacağına karar verilmelidir. Görev tanımı buna ilişkin bir çerçeve çizebilir, ancak bu geniş bir çerçevedir ve STK'nın olanaklarını çoğunlukla aşar. Bu durumda, STK'nın görevine ve nihai amacına yönelik en fazla etkiyi yaratabileceği gruba yönelmesi doğru olacaktır. Bu grup, STK'nın doğrudan etkilemeye çalışacağı hedef kitlesini oluşturur.

"Tüm toplum" hedef kitle olamaz; tüm toplumu hedef kitle olarak seçmek ile hedef kitle seçmemek arasında bir fark yoktur.

Hedef kitle belirli bir gruba işaret etmeli, yani sınırlı olmalıdır. Öte yandan hedef kitleye yönelik yapılacak çalışmalar, elbette ki topluma da yarar sağlayacak sonuçlar üretebilir ve üretecektir.
Kurucular, STK'nın hedef kitlesini belirlemek için aşağıdaki soruları yanıtlamalıdır:

- Görev tanımındaki çalışma konularının muhatapları kimler?
- Hangilerine erişme imkânımız var?
- Hangileri diğerlerine göre daha fazla ihtiyaç/mağduriyet içinde?
- Hangilerine yönelmek göreve ve nihai amaca en fazla katkı sağlar?

Hedef kitleyi belirlerken bir önceliklendirme yapmakta yarar vardır. Yukarıdaki soruların çoğunun ya da tümünün yanıtlarında yer alan grup, öncelikli hedef kitleyi oluşturur. Çabanın ve eldeki kaynakların en çok yoğunlaşacağı grup bu olacaktır. Bunların dışında kalanlara da ulaşma

olanağı yaratılabiliyorsa, bir sonraki öncelik grubunu belirlemek gerekebilir. Bu şekilde, olanaklar çerçevesinde hedef kitle giderek genişletilebilir.

Örnekteki kurucuların Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yerleşik oldukları varsayılmıştır. Erişim imkânları sınırlı olduğundan, ülke çapında çalışma yapmak yerine, bulundukları bölgelerde çalışmayı tercih etmektedirler.

Bu bölgelerde güçlendirilmeye en çok ihtiyaç duyan, en dezavantajlı durumdaki kadınlarla başlamak doğru olacaktır. Temel hizmetlere erişimi en kısıtlı olan da zaten bu gruptur. Dolayısıyla bu bölgelerdeki kentlerin en yoksul kesimlerindeki kadınlara odaklanma kararı verilir.

Buna paralel olarak kentlerin bu kesimlerinde kısıtlı kaynaklara ve zayıf yapılanmaya sahip kadın örgütleri de öncelik içine alınır. Bu kesimlere hizmet götüren yerel yönetimler ve kamu kurumlarının ilgili birimleri de öncelikle çalışılacak taraflardır. Ancak bunun dışında da olanaklar elverdiğince bölgedeki diğer kadınlar, kadın örgütleri, yerel yönetim ve kamu kurumlarına yönelik çalışmalar da yürütülecektir.

Böylece hedef kitle tanımı ortaya çıkar:
"Öncelikle kentlerin yoksul kesimlerinde yaşayanlar ve faaliyet gösterenler olmak üzere, Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki kadınlar ve kadın örgütleri ile yerel yönetimler ve kamu kurumları."

Görev tanımı gibi hedef kitlede de zaman içinde değişen koşullara göre değişiklikler gerekebilir. Özellikle görev tanımında değişiklik olması halinde, hedef kitle de mutlaka gözden geçirilmelidir.

İlke ve Değerler:

Kurucular, ortak bir amaç ve görevde buluştukları gibi, ortak ilke ve değerlerde de buluşmalıdır.

İlke ve değerler bir STK'nın doğrularını, görevini gerçekleştirirken gözeteceği etik ölçütleri de yansıtır. Bunlar, STK'nın üyeleri için yol gösterici ve motive edicidir, bu yönüyle de nihai amaca benzerlik gösterir. Üyeler ve destekçilerin "sahiplenme" duygularını güçlendirir.

İlkelerin belirlenmesi için şu sorulara yanıt aranmalıdır:

- Etik anlayışımız nedir?
- Hangi idealleri paylaşıyoruz?
- Ortaklaştığımız inançlarımız neler?
- Kararlarımızın ve çalışmalarımızın doğru veya yanlış olduğunu neye göre değerlendiririz?

İlke ve değerler, niceliksel olmaktan çok niteliksel olmalı, ancak muğlaklık taşımamasına özen gösterilmelidir. Kısa ve öz ifadeler yeterlidir. Maddeler halinde sıralamak işi kolaylaştırabilir.

Örnekteki kurucular, hak temelli yaklaşımı benimsemişlerdir. Ortaklaştıkları ilke ve değerler üzerinde tartışarak, bu yaklaşımı da yansıtan aşağıdaki noktalarda uzlaşırlar.

Kurulacak STK;

- Hukukun üstünlüğü ile temel hak ve özgürlüklere saygılı,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan,
- Her türlü şiddeti reddeden,
- Çalışmalarında şeffaflığı ve hesap verebilirliği esas alan,
- Dil, din, ırk, etnik köken, kültür, sosyo-ekonomik durum, siyasi görüş, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, engellilik vb. temelli her türlü ayrımcılığa karşı olan ve ayrımcılığa maruz kalan kesimlere yönelik pozitif ayrımcılık uygulanmasını benimseyen,
- Katılımcılığı ve çoğulculuğu benimseyen,
- Örgüt içi demokrasiyi gözeten,
- Dayanışmanın, paylaşımın ve diyaloğun önemine inanan,
- Tüm karar ve çalışmalarında üçüncü taraflara karşı tarafsız ve bağımsız bir anlayışla çalışacaktır.

İlke ve değerlerin de belirlenmesiyle, STK'nın kurumsal kimliği, yani "*Biz Kimiz?*" sorusunun yanıtı ortaya çıkmış olur.

Sonraki adım, STK'nın örgütlenme biçimine karar verilmesidir.

Örgütlenme Biçimi

Kurumsal kimlikle birlikte diğer önemli bir husus da nasıl bir örgütlenme biçiminin tercih edileceğidir. Burada önemli nokta, oluşturulan kurumsal kimlik çerçevesinde faaliyet gösterebilmek için en uygun örgütlenme biçimini seçmektir. Kurucuların, bu seçimde sahip oldukları bilgi ve deneyimle birlikte eldeki kaynakların neler olduğunu da göz önünde bulundurmaları gerekir, çünkü bazı örgütlenme biçimleri belirli maddi imkânları gerektirir.
Örgütlenme biçimini seçerken ilk göz önünde bulundurulması gereken nokta, bir tüzel kişiliğe ihtiyaç duyulup duyulmayacağıdır.

Bu noktada tüzel kişinin tanımına ve gerçek kişiden farkına kısaca değinmekte yarar var:

- Gerçek kişi, sağ ve tam doğmak şartı ile kişinin anne karnına düşmesinden ölümüne kadar geçen süreçte hukuken bireyler için kullanılan terimdir.
- Tüzel kişi ise gerçekte kişilik sahibi olmayan, ancak varsayımsal olarak kişilik sahibi olduğu kabul edilen kişi veya mal topluluklarıdır. Örneğin resmi kuruluşlar, yerel yönetimler, özel sektör kuruluşları, dernekler, vakıflar, kooperatifler birer tüzel kişiliktir.

Gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de hukuken kendilerine tanınmış haklara sahiptir. Bir tüzel kişilik ilgili yasal düzenlemelerin belirlediği çerçevede örneğin;

- Gelir elde edebilir ve harcama yapabilir,
- Malvarlığı edinebilir, ofis, lokal, vb. açabilir,
- Personel istihdam edebilir, hizmet alımı yapabilir,
- Diğer gerçek ve tüzel kişilerle birlikte yeni tüzel kişilikler oluşturabilir veya var olanlara katılabilir,
- Yurtiçi ve yurtdışındaki gerçek ve tüzel kişilerle maddi ilişkiler kurabilir.

Bununla birlikte yine ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde belirli zorunluluklara da tabidir.
Örneğin;

- Resmi bir süreç takip edilerek kurulur.
- Tüzük, ana sözleşme, vb. bir kuruluş belgesine göre yönetilir.
- İdari yapısı büyük ölçüde yasal düzenlemelerle belirlenmiştir.
- İlgili kamu kurumları tarafından denetlenir. (Dernek, vakıf ve kooperatifler için bkz. özet karşılaştırma tablosu.)
- Çeşitli vergileri ödemek ve bildirimlerde bulunmak zorundadır,
- Kurulması ve çalıştırılması için belirli maddi kaynaklara ihtiyaç duyulabilir.

Yukarıda sayılan maddeleri çoğaltmak mümkün. Bir STK, tüzel kişiliğin getirdiği haklardan yararlanmak isterse, bunun getireceği yükümlülük/zorunluluklara da tabi olacaktır.

Diğer yandan, STK, tüzel kişilik haklarına sahip olmadan da amaç ve görevine yönelik bir takım faaliyetleri hukuki çerçeve içinde gerçekleştirebilir. Böylece tüzel kişiliğin getirdiği zorunlulukları üstlenmemenin getirdiği birtakım avantajlara sahip olabilir.

Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan STK'lar:

Türkiye'de sivil topluma ilişkin hukuken tanımı yapılmış tüzel kişiliği olmayan tek örgütlenme yapısı "platform"dur. Dernekler Kanunu'nun 2 (f) maddesinde platform, "derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birliktelikler," olarak tanımlanmaktadır.

Aynı kanunun 25. maddesinde, "dernekler, amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere ve yetkili organlarının kararı ile platformlar oluşturabilirler. Platformlar, kanunların dernekler için yasakladığı amaç ve faaliyet konuları doğrultusunda kurulamazlar ve faaliyet gösteremezler. Bu yasağa aykırı hareket edenler hakkında, bu Kanun ve ilgili kanunların cezai hükümleri uygulanır," denilmektedir.

Platformların yanı sıra "girişim", "hareket", "inisiyatif", "oluşum" gibi isimler altında örgütlenmiş tüzel kişiliği olmayan STK'lar da mevcuttur. Platformlardan farklı olarak bu girişimler sadece tüzel kişiliği olan STK'lardan oluşmaz; bireylerin, STK'lar dışındaki tüzel kişiliklerin (örn. özel sektör kuruluşları) tüzel kişiliği olmayan STK'ların ve/veya bunlardan birkaçının bir araya geldiği yapılar mevcuttur.

Tüzel kişiliği olmayan STK'ların şu avantajları vardır:

- Kurulmaları bildirim, tescil, izin veya mali kaynak gerektirmez
- Kurucu sayısında bir sınırlama yoktur.
- Zorunlu organlarının (örn. yönetim kurulu) bulunmaması nedeniyle daha esnek ve demokratik yönetim veya koordinasyon yapıları oluşturmaya imkân verir.
- Tüzel kişiliğe sahip STK'ların tabi olduğu diğer zorunluluklara tabi değildirler.
- Belirli bir sorun ya da ihtiyaç karşısında hızla ve esnek bir yapıda örgütlenme imkânı verir.

Tüzel kişiliği olmayan STK'ların, faaliyetleri için maddi kaynak yaratmak, harcama yapmak, mal ve hizmet almak gibi gerçek veya tüzel kişilik gerektiren ihtiyaçları ortaya çıkabilir. Gerçek veya tüzel kişiliğe sahip üyeler üzerinden bu ihtiyaçları gidermek mümkündür. Bu durumda yapılan işin hukuki sorumluluğunun işi yapan gerçek veya tüzel kişiliğe ait olacağı unutulmamalıdır.

STK'nın faaliyetleri süreklilik gösterdiği ve genişlediği ölçüde tüzel kişilik gerektiren ihtiyaçlarla daha sık karşılaşılması muhtemeldir. Üyeler bu noktada, STK'yı tüzel kişiliği olan bir yapılanmaya dönüştürmeyi düşünebilirler. Böylece tüzel kişiliğe sahip olmamanın avantajlarından vazgeçer ama tüzel kişiliğe sahip olmanın sağladığı haklardan yararlanırlar.

Tüzel kişiliğe sahip olmayan bazı STK'lar, özellikle oluşturdukları esnek ve demokratik yapıyı korumak için alternatif bir yol uygulamaktadır. Üyelerin temsilcilerinden oluşan bir grupla tüzel kişiliği olan bir STK (örn. dernek) kurulur. Kuruluş amacı, tüzel kişiliğe sahip olmayan STK'yı desteklemek, tüzel kişilik gerektiren durumlarda devreye girmektir. Tüzel kişiliğe sahip olmayan STK, kararlarını mevcut yapısı üzerinden almaya devam eder ve kurduğu yeni STK'yı gerekli durumlarda sadece uygulayıcı olarak kullanır. Uygulayıcı STK'nın kurumsal bir görünürlüğü yoktur ve daima arka planda yer alır. Bu yöntemi halen başarıyla kullanan platformlar mevcuttur.

Tüzel kişiliği olmayan STK sayısının hızla artması, sivil örgütlenme için etkili ve işlevsel bir seçenek olduklarını göstermektedir. Son yıllarda özellikle iletişim ve işbirliği ağları şeklinde ortaya çıkan platform, girişim, oluşum niteliğindeki STK'lar, savunuculuk alanında da ciddi çalışmalar yapmaktadır. Giderek devlet kurumları tarafından da muhatap kabul edilmeye başlamışlardır. Örneğin, TBMM, devam etmekte olan yeni anayasa sürecinde tüzel kişiliği olmayan STK'ların da görüşlerini almaktadır.[8]

Tüzel Kişiliğe Sahip STK'lar:

Tüzel kişiliği olan STK tanımı içinde birçok farklı örgüt çeşidi düşünülebilir. Sayı, yaygınlık ve örgütlenme kültürü içindeki yerleri bakımından ilk akla gelenler dernek ve vakıflardır. Son yıllarda özellikle kadın örgütleri arasında yer bulan kâr amacı gütmeyen işletme kooperatifleri de (tam adıyla; kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifleri) bunlara eklenebilir. Bundan sonraki bölümlerde, bu üç örgütlenme biçimi üzerinde durulacaktır.

Öncelikle dernek, vakıf ve kooperatifin tanımlarına bakmakta yarar var:

Dernek, Dernekler Kanun'un 2(a) maddesinde, "kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları," olarak tanımlanmaktadır.

Vakıf, Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesinde, "gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu" olarak ifade edilmektedir.

Kooperatif, Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinde, "tüzel kişiliğe haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık," olarak tarif edilmektedir.

Amaçlarına göre çeşitli tipte kooperatifler vardırw (Tarım satış kooperatifi, turizmi geliştirme kooperatifi, motorlu taşıyıcılar kooperatifi gibi). Bu rehbere konu olan ve kadın örgütlenmesinde yaygın olarak kullanılan kooperatif çeşidi "kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifi" olarak adlandırılmaktadır.

Tanımlara bakılırsa, vakıfların bir mal topluluğu olması, yani belirli bir malvarlığının belirli bir amaçla kullanılması için kurulması yönüyle derneklerden açıkça ayrıldığı görülür. Kooperatif ise ortaklarının menfaat ve ihtiyaçlarına yaptığı vurgu nedeniyle hem dernek hem de vakıftan ayrılmaktadır. Burada kooperatif tanımının kâr amacı gütmeyen kooperatiflere işaret etmediğine dikkati çekmek gerekir. Kâr amacı gütmeyen kooperatiflerde ortaklara ekonomik menfaat sağlama amacı ortadan kalkmaktadır.

Aşağıda dernek, vakıf ve kâr amacı gütmeyen kooperatiflere ilişkin özet bir karşılaştırma tablosuna yer verilmiştir.

8 TBMM Yeni Anayasa İnternet sitesi – Görüş Bildirenler: https://yenianayasa.tbmm.gov.tr/tesekkur.aspx

TABLO: *Dernek, vakıf ve kâr amacı gütmeyen kooperatif yapılarına ilişkin karşılaştırma* [9]

Dernek	
Kimler kurucu/ üye olabilir?[10]	• Fiil ehliyetine[11] sahip gerçek ve tüzel kişiler • Yabancı uyruklular için Türkiye'de oturma izni gereklidir Çocuk dernekleri için (yasal temsilcilerinin yazılı izni ile): • 15 yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip çocuklar kurucu olabilir. • 12 yaşını bitiren küçükler üye olabilirler, ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. • 18 yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.
Kuruluş için gerekenler (belge adetleri için sonraki bölümlere bakınız)	• En az 7 gerçek veya tüzel kişi tarafından imzalanmış kuruluş bildirimi • Dernek tüzüğü • Kurucu tüzel kişilikler için unvan, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile temsilcinin yetkilendirilme kararının fotokopisi, • Kurucu yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için bu tüzel kişilerin derneklere kurucu olabilmesine dair İçişleri Bakanlığınca izin verildiğini belirten dernek kurucuları tarafından imzalanmış yazılı beyan, • Yabancı uyruklular için Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri, • Yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste. • Dernek merkezlerinin kütükte mesken olarak gösterilen yerlerde açılması halinde, kat maliklerinin oy birliği ile alacağı karar örneği. • Çocuk dernekleri için kurucu çocukların yasal temsilcilerinin yazılı izinleri. • Belgeler mülkî idare amirliğine teslim edilerek tüzel kişilik kazanır.
İlgili Resmi Kuruluş	İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı İl Dernekler Müdürlükleri İlçe Dernekler Büro Şeflikleri
İdari Yapı	Zorunlu organlar: • Genel Kurul (dernek üyelerinden oluşur) • Yönetim Kurulu (genel kurul tarafından dernek üyeleri arasından seçilen en az 5 asil ve 5 yedek üye) • Denetleme Kurulu (genel kurul tarafından dernek üyeleri arasından seçilen en az 3 asil ve 3 yedek üye) İhtiyari organlar oluşturabilir (örn. danışma kurulu, disiplin kurulu vb.). Şube ve temsilcilik açabilir.
Mali Yapı	Gelir kaynakları tüzükte belirtilir (üye aidatları, bağış ve yardımlar, iktisadi işletme gelirleri, vs.) Yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verebilir.

Vakıf	
Kimler kurucu/ üye olabilir?	• Fiil ehliyetine sahip gerçek kişiler • Kuruluş belgesinde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı özgüleyebileceğine dair hüküm olan tüzel kişiler • Yabancı uyruklular için hukuki ve fiili mütekabiliyet esası dikkate alınır
Kuruluş için gerekenler (belge adetleri için sonraki bölümlere bakınız)	• Vakfın amacını en azından başlangıç aşamasında gerçekleştirmeye yetecek değerde nakit para ya da taşınır veya taşınmaz malvarlığı (halen geçerli asgari değer 50 bin TL) • Noterde düzenlenen resmi vakıf senedi veya ölüme bağlı tasarruf • Yetkili asliye hukuk mahkemesince yapılacak tescil başvurusu (malvarlığı nakit paraysa, Türkiye'de kurul bir bankada vakıf adına bloke edilerek dekontu mahkemeye sunulur, taşınır veya taşınmaz malvarlığıysa değer tespiti mahkemece yaptırılır ve ilgili sicillerine (tapu sicili, trafik sicili gibi) vakıf adına tescili sağlanır) • Kuruluşun onaylanması halinde vakfın mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil edilmesi • Mahkemenin yapacağı bildirim üzerine vakfın Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce merkezi sicile kaydedilmesi Tescilin Resmi Gazete ile ilan edilmesi ile vakıf kurulmuş olur.
İlgili Resmi Kuruluş	T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Bölge Müdürlükleri
İdari Yapı	Zorunlu organlar: • Mütevelli heyeti (Sayıda bir sınırlama yok, ama en az 3 kişi olması beklenir. Üyeleri mevcut üyeler tarafından önerilir ve/veya seçilir) • Yönetim Kurulu (dar amaçlı vakıflarda zorunlu değil; çoğunluğu mütevelli heyetinden olmak üzere vakıf üyeleri arasından mütevelli heyeti tarafından seçilen en az 3 kişi) • Denetçi veya Denetleme Kurulu (dar amaçlı vakıflarda zorunlu değil; tek bir denetçi yeterli olabilir; kurul tercih edilirse, çoğunluğu mütevelli heyetinden olmak üzere vakıf üyeleri arasından veya dışından mütevelli heyeti tarafından seçilen en az 3 kişi) İhtiyari organlar oluşturabilir (örn. danışma kurulu, disiplin kurulu vb.). Şube ve temsilcilik açabilir.
Mali Yapı	Gelir kaynaklarını vakıf senedinde belirtilir (varlıkların değerlendirilmesinden elde edilen gelirler, bağış ve yardımlar, şirket, iktisadi işletme gelirleri vb.) Kamu görevlileri dışındaki yönetim ve denetim kurulu üyelerine huzur hakkı veya ücret verebilir.

9 Bu tabloda özet bilgilere yer verilmiştir. Bazı ilave bilgiler sonraki bölümlerde verilmekle birlikte, ayrıntılı bilgi için ilgili mevzuata başvurulması önerilir.
10 İstisnalar için bkz. EK-3: Özel yasaların derneklere üye ve kurucu olmaya yönelik sınırlama getirdiği kamu kuruluşları
11 Türk Medeni Kanunu'nun 10. maddesinde "ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır" denilmektedir. Aynı kanunun 49. maddesinde "tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar" denilmektedir.

Kooperatif	
Kimler kurucu/ üye olabilir?	• Fiil ehliyetine sahip gerçek ve tüzel kişiler • Yabancı uyruklular ortak olabilir, ancak kurucu veya yönetim kurulu üyesi olamazlar (Kooperatiflerde "üyelik" değil, "ortaklık" söz konusudur.)
Kuruluş için gerekenler (belge adetleri için sonraki bölümlere bakınız)	Bakanlık izni için aşağıdaki belgelerle Ticaret İl Müdürlüğü'ne başvurulur: • Kurucu olarak en az 7 gerçek veya tüzel kişi • Kurucu başına en az 100 TL sermaye (nakdi sermayenin en az dörtte biri peşin ödenmiş) • Başvuru dilekçesi, kuruluş izni başvuru formu ve ana sözleşme • Kurucu tüzel kişiler için, kuruluş belgesi, temsilcinin yetkilendirilme kararı ve imza sirküleri • Tüzel kişi temsilcileri de dahil tüm kurucuların muhtardan alınan birer adet ikametgah belgesi ve nüfus cüzdanı suretleri Ticaret sicil kaydı için aşağıdaki belgelerle ticaret odasına başvurulur: • Başvuru dilekçesi • Bakanlık izin yazısı ve Bakanlık onaylı anasözleşme • Kurucu tüzel kişiler için temsilcinin yetkilendirilme kararı • Tüzel kişi temsilcileri de dahil tüm kurucuların muhtardan alınan ikametgah belgesi ve resimli nüfus cüzdanı suretleri • Görev paylaşımı ve imza yetkisi hakkında yönetim kurulu kararı • Yönetim Kurulu imza beyannamesi • Sicil tasdiknamesi ve Ticaret Sicil Tüzüğünün 29. maddesine göre hazırlanmış taahhütname • İlana tabi kısaltılmış anasözleşme metni • Oda kayıt beyannamesi Anasözleşmenin Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanmasıyla kurulmuş olur.
İlgili Resmi Kuruluş	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Ticaret İl Müdürlükleri
İdari Yapı	Zorunlu organlar: • Genel Kurul • Yönetim Kurulu (dernek üyeleri arasından seçilen en az 3 asil ve 3 yedek üye) • Denetçi veya Denetleme Kurulu (kooperatif ortaklarından veya dışından uygun görülen sayıda) İhtiyari organlar oluşturabilir (örn. danışma kurulu, disiplin kurulu vb.). Şube açabilir.
Mali Yapı	Kâr amacı gütmediğinden, ortaklara pay dağıtmaz. Elde ettiği tüm kârı yedek akçesine aktarır. Yönetim ve denetim kurulu üyelerine huzur hakkı veya ücret verebilir.

Dernek, Vakıf ve Kâr Amacı Gütmeyen Kooperatiflerin Vergi Muafiyetleri:
Dernek ve vakıflar, kurumlar vergisinden muaftırlar. Bu muafiyet dernek ve vakıfların kurdukları iktisadi işletmeler için geçerli değildir.

Kooperatifler,
- Sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması,
- Yönetim kurulu üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi,
- Yedek akçelerin ortaklara dağıtılmaması,
- Sadece ortaklarıyla iş görmesi, şartlarını taşıması ve fiilen de bu şartlara uyması koşuluyla kurumlar vergisinden muaftır.

Kar amacı gütmeyen kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifleri yukarıdaki şartları taşırlar ve dolayısıyla kurumlar vergisinden muaftırlar.[12]

Kooperatiflerin bunun dışında da bazı vergi muafiyetleri vardır. Ayrıntılı bilgi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın İnternet sitesinde bulunan 'Koopeatif Yönetim kurulu Rehberi'nde bulunabilir.[13]

Dernek, Vakıf ve Kâr Amacı Gütmeyen Kooperatiflerin Kuruluş Maliyetleri:
Dernek kuruluşunun hiçbir maliyeti yoktur. Diğer yandan vakıf kurmak için her şeyden önce ortaya bir malvarlığı, kooperatif kurmak için ise sermaye koymak gerekir.

Vakıf kuruluşunda mali kaynak gerektiren hususlar şunlardır:
- Vakfa özgülenmek üzere -mevcut düzenlemeye göre- en az 50 bin TL değere sahip malvarlığı.
- Noterde resmi senet hazırlama giderleri.
- Vakıf tescili için yerel asliye mahkemesinde açılan davanın giderleri.
- Tescil edilen vakfın Resmi Gazete'de yayınlanma giderleri. (Vakıftan tahsil edilmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ödenir.)

Kooperatif kuruluşunda ise;
- Kurucu başına en az bir pay sermaye. (Mevcut düzenlemeye göre bir pay 100 TL'dir ve nakdi sermayenin dörtte birinin peşin ödenmesi gereklidir.)
- Bakanlık izin başvurusu için anasözleşme noter onayı giderleri.
- Ticaret sicili kaydı başvurusu için hazırlanacak imza beyannamesi, yönetim kurulu kararı gibi belgeler için noter onay giderleri.
- Ticaret sicili kaydı için ticaret odasına ödenecek yeni kuruluş ve sicil tasdiknamesi ücretleri.
- Anasözleşme ilana tabi metninin Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanması için ilan ücreti.

Kooperatif kuruluşunun mevcut rakamlarla kurucu başına yaklaşık 250-300 TL maliyeti olacağı tahmin edilebilir.

Dernekler mevzuatı çerçevesinde dernek dışında başka örgütlenme yapıları da söz konusudur:

12 Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün internet sitesindeki kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifi örnek anasözleşmesi kâr amacı gütmeyen kooperatife uygun olarak hazırlanmıştır. Anasözleşmenin "Gelir-Gider Farkı ve Dağıtımı" başlıklı maddesi (Madde 60) belirtilen şartları içermektedir: http://www.gumrukticaret.gov.tr/altsayfa/icerik/182/1008/kooperatif-ve-ust-kuruluslari-ornek-anasozlesmeleri.html

13 Kooperatif Yönetim Kurulu Rehberi: http://www.gumrukticaret.gov.tr/altsayfa/icerik/177/1003/el-kitaplari.html

Gençlik ve Spor Kulüpleri:
Gençlik ve Spor Kulüpleri, Dernekler Kanunu'nda şöyle tanımlanmaktadır:
"Derneklerden başvurmaları halinde; spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alır."

Dolayısıyla bu kulüpler de dernek statüsündedir. Ancak kütüğe kayıt ve tescilleri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nce yapılır. Gençlik ve Spor Kulüpleri, Dernekler Yönetmeliği'ne değil, Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği'ne[14] tabidirler.

Federasyon ve konfederasyonlar:
Federasyonlar kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin bir araya gelmesi ile kurulurlar. Konfederasyonlar ise kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun bir araya gelmesi ile kurulurlar. Her ikisi de kuruluş bildirimi ve eklerinin mülkî idare amirliğine verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Kuruluşta istenen belgeler Dernekler Yönetmeliği'nin 9-10-11. maddelerinde düzenlenmiştir. Dernekler gibi federasyon ve konfederasyonların kuruluşu da başvuru veya izne değil, yalnızca bildirime bağlıdır.

Yabancı dernek ve vakıfların şube ve temsilcilikleri:
Yabancı dernek ve vakıflar izin almak koşuluyla Türkiye'de şube ve temsilcilik açabilirler.

Yabancı vakıflarla ilgili hükümler Dernekler Yönetmeliği'nin 22-25. maddelerinde yer almaktadır. Yönetmeliğin 21. maddesi şöyledir:

"Yabancı vakıflar, uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde, karşılıklı olmak koşulu ile Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle, Bakanlığın[15] izniyle Türkiye'de doğrudan faaliyette bulunabilir, temsilcilik kurabilir, şube açabilir, üst kuruluşlar kurabilir, kurulmuş üst kuruluşlara katılabilir veya kurulmuş vakıflarla işbirliği yapabilirler. Bu vakıflar, Medeni Kanun hükümlerine göre kurulan vakıflar hakkında uygulanan mevzuata tabidir."

Yabancı derneklerle ilgili hükümler Dernekler Yönetmeliği'nin 26-29. maddelerinde yer almaktadır. 26. maddeye göre;

"Yabancı ülkelerde kurulmuş dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle, Bakanlığın izniyle Türkiye'de doğrudan faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler. Yabancı dernekler, Türkiye'deki faaliyetlerinde derneklerin tabi olduğu mevzuat hükümlerine tabidir."

14 www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=54%3Agenclik-ve-spor-kuluepleri-yoenetmelii&catid=31%3Ayoenetmelikler&Itemid=44&lang=tr

15 İçişleri Bakanlığı

Kurarken

Kurucular kurumsal kimliği netleştirdikten ve örgütlenme biçimine karar verdikten sonra, sıra kuruluş işlemlerine gelir. Tüzel kişiliği olmayan bir STK için kuruluş işlemi gerektiren yapı platformlardır. Tüzel kişiliği olan STK'ların kuruluş işlemlerine ilişkin olarak aşağıda vakıf ve kâr amacı gütmeyen kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifi için özet bilgilere, dernek için ayrıntılı bilgiye yer verilmiştir.

Platform Kuruluşu:

Platform kurulması ve faaliyete başlaması için gerekli koşullar Dernekler Yönetmeliği'nin 94. maddesinde açıklanmıştır:

"Dernekler, amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, diğer dernek, vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere platformlar oluşturabilirler. Platformların oluşturulabilmesi için derneklerin yetkili organlarınca alınacak kararlarda, derneği temsille görevlendirilecek kişi veya kişiler belirlenir.

Bir platformun faaliyete başlayabilmesi için, temsilciler tarafından bir mutabakat tutanağı düzenlenir. Bu tutanakta, platformun oluşturulma amacı, çalışmaların yürütüleceği yerleşim yeri ile yönetim grubu üyeleri ve koordinatörünün isimleri belirtilir."

Bu koşulları yerine getiren platformlar hemen çalışmaya başlayabilir. Herhangi bir bildirim, izin veya tescil gerekli değildir.

Vakıf Kuruluşu:

Türk Medeni Kanunu'ndaki vakıf tanımına (Madde 101) bakıldığında, vakfı oluşturan en önemli iki unsurun özgülenecek (tahsis edilecek) bir malvarlığı ve malvarlığının özgüleneceği amaç olduğu görülür.

Vakfın amacının hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olması ve süreklilik arz etmesi gerekir. Vakfa özgülenecek malvarlığı ise kurucuya ait olmalı, vakfın amacını en azından başlangıç için gerçekleştirmeye yeterli olmalı, vakfın amaç veya devamını imkânsız veya yararsız hale getirmemelidir.

Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgari mal varlığı her yıl Vakıflar Meclisi tarafından belirlenir. Halen bu miktar 50 bin TL'dir. Malvarlığı nakit ya da taşınır veya taşınmaz bir malvarlığı olabilir.

Fiil ehliyetine sahip gerçek ya da tüzel kişiler vakıf kurabilirler. Tüzel kişiler için ayrıca kuruluş belgesinde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı özgüleyebileceğine dair hüküm olması gerekir. Yabancılar, Türkiye'de, hukuki ve fiili mütekabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler. Vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında (mütevelli heyeti ve varsa yönetim kurulu) görev alanların çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması gerekir.

Vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde yapılacak bir resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Aşağıda resmi senetle vakıf kurmanın aşamaları özetlenmiştir:

- Kurucular notere başvurarak resmi senet düzenlerler. Resmi senetle vakıf kurma işlemi temsilci aracılığıyla yapılabilir. Ancak, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olması ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunması gereklidir.
- Düzenlenen resmi senetle yerel asliye hukuk mahkemesine tescil başvurusu yapılarak dava açılır. Özgülenen malvarlığı nakit ise paranın vakıf adına Türkiye'de kurulu bir bankaya bloke edilerek dekontunun tescil başvurusu yapılan mahkemeye ibrazı, taşınmaz ya da taşınır bir malvarlığı ise değer tespitinin mahkemece yaptırılması ve ilgili sicillerine (tapu sicili, trafik sicili gibi) vakıf adına tescili sağlanmalıdır.
- Mahkeme tescil başvurusu konusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşüne başvurur. Bu görüş de dikkat alınarak yapılan değerlendirmenin olumlu olması halinde vakıf mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil edilir. Mahkemenin yapacağı bildirim üzerine vakıf, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce merkezi sicile kaydedilir ve tescil Resmi Gazete ile ilan edilir.

Vakıf kuruluşuna ilişkin ayrıntılı bilgiye Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün internetİnternet sitesinden[16] ulaşılabilir.

Vakıf kurucularının resmi işlemlere başlamadan önce bir vakıf senedi taslağı hazırlamalarında ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün (veya ilgili Bölge Müdürlüğü'nün) ilgili birimleriyle görüşülerek hazırlanan taslağın uygunluğu konusunda fikir almalarında yarar vardır.

Böylece sürecin sonraki aşamalarında senetten kaynaklanan sorunların ortaya çıkması ihtimali azaltılmış olacaktır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde vakıf senedi örnekleri bulunabilir.[17]

16 Vakıfar Genel Müdürlüğü İnternet sitesi: www.vgm.gov.tr

17 Genel amaçlı vakıflar için vakıf senedi örneği: www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=127. Dar amaçlı vakıf için vakıf senedi örneği: www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=128

Kooperatif Kuruluşu:

Bu bölümde kâr amacı gütmeyen kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifine ait kuruluş süreci özetlenecektir.

Kooperatifler Kanunu'nda yapılan tanımlamada da görüleceği gibi kooperatifler, gerçek veya tüzel kişilerin ortaklık kurmak amacıyla bir araya geldiği yapılardır. Bu nedenle kooperatiflerde "üyelik" değil, "ortaklık" söz konusudur.

Fiil ehliyetine sahip gerçek ve tüzel kişiler kooperatif kurucusu ve ortağı olabilirler. Yabancı uyruklular kurucu ortak veya yönetim kurulu üyesi olamazlar, ancak kooperatif kurulduktan sonra ortak olmaları mümkündür. Kooperatif kurmak için en az yedi kurucu ortağın bir araya gelmesi gerekir. Her kurucu ortak en az bir ortaklık payını sermaye olarak koyar.

Halen yürürlükte olan düzenlemeye göre bir ortaklık payının değeri 100 TL'dir. Toplam nakdi sermayenin dörtte birinin peşin ödenmesi gerekir.

Kooperatif kuruluş işlemleri iki aşamalıdır:
- Bakanlıktan kuruluş izninin alınması
- Ticaret sicil kaydının yaptırılması

Bakanlıktan kuruluş izninin alınması:

Kooperatiflerle ilgili resmi kurum Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'dür. Kuruluş izni yetkisi kooperatifin türüne göre Ticaret İl Müdürlüklerinde veya doğrudan Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nde olabilmektedir. Kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifleri için kuruluş izni yetkisi Ticaret İl Müdürlüklerindedir.

Kuruluş izni başvurusu için kurucuların ilk önce bir anasözleşme hazırlamaları gerekmektedir. Bakanlık farklı kooperatif tipleri için örnek anasözleşmeleri basılı olarak ücreti karşılığı sağlayabilmektedir. (Halen yürürlükte olan ücret bir nüsha için 10 TL'dir.)

Kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifleri için örnek anasözleşme belgesi, ücreti karşılığı Bakanlık'tan satın alınabileceği gibi Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü İnternet sitesinden de indirilebilir.[18] Bu örnek anasözleşme, kâr amacı gütmeyen kooperatife uygun olarak hazırlanmıştır. (Bkz. "Madde 60: Gelir-Gider Farkı ve Dağıtımı")

Genel Müdürlüğün İnternet sitesinden indirilen örnek ana sözleşme üzerinde, Bakanlığın 2011/7 sayılı "Örnek anasözleşme tadilatı" konulu genelgesinde[19] belirtilen düzeltmelerin yapılıp yapılmadığına dikkat edilmelidir.

Kurucuların kuruluş izni için aşağıdaki belgelerle İl Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü'ne başvurmaları gerekir.
- Başvuru dilekçesi
- Kuruluş izni başvuru formu[20] (aşağıdaki bilgi kutusuna bakınız)
- Her sayfası kurucu ortaklar tarafından imzalanmış ana sözleşme (beş nüsha; aşağıdaki bilgi kutusuna bakınız)

18 Kadın, çevre, kültür ve işletme kooperatifleri örnek anasözleşmesi için: http://www.gumrukticaret.gov.tr/altsayfa/icerik/182/1008/kooperatif-ve-ust-kuruluslari-ornek-anasozlesmeleri.html

19 Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın 2011/7 sayılı genelgesi için: http://www.gumrukticaret.gov.tr/altsayfa/mevzuat/343/genelge.html

20 Kooperatif kuruluş formu için: http://www.gumrukticaret.gov.tr/altsayfa/icerik/183/1005/kooperatifler-icin-gerekli-formlar.html

- Kurucular arasında tüzel kişiler olması halinde, tüzel kişinin kuruluş belgesi, kooperatif kurucusu olarak temsile yetkili kılınan kişinin bilgilerini de içeren yetkili organ kararı ve yetkili imzaları gösteren imza sirküleri (Belgelerin noter onaylı kopyaları istenebilmektedir, İl Müdürlüğü'ne danışınız.)
- Tüzel kişi temsilcileri de dahil tüm kurucuların birer adet ikametgah belgesi ve nüfus cüzdanı suretleri.

- Kuruluş izni başvuru formunda kooperatifin unvanı ile yönetim ve denetleme kurulu asil ve yedek üyelerinin isimleri istenir. Kooperatif unvanı Türkiye'nin herhangi bir sicil dairesinde daha önce tescil edilmiş bir unvandan farklı olmak zorundadır.

Kooperatif ve üst kuruluşlarının unvanlarında, kamu kurum ve kuruluşlarının unvanlarına yer verilemez. Unvanda "Türk", "Türkiye" ve "Milli" kelimelerinin kullanılabilmesi için Bakanlar Kurulu'nun izninin alınmış olması gerekir.

Formda yönetim kurulu için istenen üç asil ve üç yedek üyeye ait bilgiler doldurulmalıdır. Denetleme kurulu için kalan bir kurucunun yazılması yeterli olacaktır.

- Anasözleşme için iki adedi noter onaylı dört nüsha yeterlidir. (Onay sırasında noter de bir nüsha alacağı için yukarıda toplam beş nüsha olarak ifade edilmiştir.) Ancak daha sonraki işlemler de düşünüldüğünde, iki adedi noter onaylı on nüsha ile başvurmakta yarar vardır. Noterin de bir nüsha tutacağı dikkate alınarak, bu sayının bir fazlası kadar anasözleşmeyle notere gidilmelidir. Tüm nüshaların her sayfası kurucular tarafından imzalanmış olmalıdır.

Yapılan başvuru Bakanlık tarafından incelenir ve uygun bulunması halinde kooperatife kuruluş izni yazısıyla birlikte Bakanlık onaylı anasözleşmeler iletilir.

Ticaret sicil kaydı:

Ticaret sicil kaydı kooperatifin kurulduğu ildeki ticaret odası tarafından gerçekleştirilir. Başvuru aşağıdaki belgelerle yapılır. Belgelerin sayısında farklılıklar olabilmektedir; belgelerin listesi adetleriyle birlikte ticaret odalarının İnternet sitelerinde bulunabilir:

- Başvuru dilekçesi
- Bakanlık izin yazısı
- Bakanlık onaylı anasözleşme (İki-üç adet; farklı sayılarda ve noter onaylı istenebilmektedir)
- Kurucular arasında tüzel kişiler varsa temsile yetkili kılınan kişinin bilgilerini de içeren yetkili organ kararı (noter onaylı istenebilmektedir)
- Tüzel kişi temsilcileri de dahil tüm kurucuların muhtardan alınan ikametgah belgesi ve resimli nüfus cüzdanı suretleri (Bir-ikişer adet; farklı sayılarda istenebilmektedir.)
- Görev paylaşımı ve imza yetkisi hakkında yönetim kurulu kararı. (Noter onaylı iki adet)
- Yönetim Kurulu imza beyannamesi. (Noter onaylı iki adet)
- Sicil tasdiknamesi. (Ticaret odasından alınabilir veya varsa İnternet sitesinden indirilebilir.)
- Ticaret Sicil Tüzüğünün 29. maddesine göre hazırlanmış taahhütname. (Ticaret odasından alınabilir veya varsa İnternet sitesinden indirilebilir.)
- İlana tabi kısaltılmış anasözleşme metni. (İki-üç adet; farklı sayılarda istenebilmektedir.)
- Oda kayıt beyannamesi. (Ticaret odasından alınabilir veya varsa İnternet sitesinden indirilebilir.)

Başvurunun ardından kooperatifin ilana tabi kısaltılmış anasözleşme metni Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanır ve böylece kooperatif kuruluşu tamamlanmış olur.

Dernek Kuruluşu

Derneklerin nasıl kurulacağı Medeni Kanun, Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği'nce düzenlenmiştir. Derneklere ilişkin mevzuata İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın İnternet sitesinden erişilebilir. [21]

Dernek kurmak için vakıf ve kooperatif için olduğu gibi bir başvuru veya izin söz konusu değildir. Kuruluş bildiriminde bulunmak yeterlidir.

Dernekler Kanunu'na göre, fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Ancak, Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen bazı kısıtlamalar söz konusudur. Bunların listesi Ek-3'te verilmiştir. Türkiye'de oturma izni olan yabancı uyruklular ve İçişleri Bakanlığı'nca kurucu olmasına izin verilen yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kurucu olabilirler.

Çocuklar da dernek kurabilmektedir. Dernekler Kanunu'nun 3. maddesine göre 15 yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip çocuklar; toplumsal, ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

12 yaşını bitiren çocuklar yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler, ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine 18 yaşından büyükler ve tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar.

Çocuk dernekleri tüzel kişiliğe sahiptir, ancak tüzel kişilik haklarından yararlanmada temel bir sorun söz konusudur. Normalde dernek yönetim kurulu üyelerine temsil için imza yetkisi vermek üzere noterden imza sirküleri almak gereklidir. Ancak çocuklar 18 yaşından küçük oldukları için imza sirküleri çıkaramazlar. Çocukların yasal temsilcilerinin dernek adına yetkilendirilmeleri de dernek üyesi olmadıkları için söz konusu değildir. İmza yetkisi olmadan dernek adına sözleşme yapmak, ofis kiralamak, elektrik, su, vb. aboneliği almak, vergi kaydı açtırmak, banka hesabı açmak gibi derneğin işleyişi için kritik işlemleri yapmak mümkün olmamaktadır. Çocuk derneklerinin sayısının zamanla artmasıyla, bu soruna çözüm getirecek süreçlerin de hızlanacağı düşünülebilir.

Dernek kurmak için öncelikle bir tüzük hazırlamak gerekir. Aşağıda bir dernek tüzüğünün nasıl oluşturulacağı örnek üzerinden ele alınmıştır.

Tüzüğün oluşturulması:

Vakıflar için kuruluş belgesinin vakıf senedi, kooperatifler için ise anasözleşme olması gibi, tüzük de derneğin kuruluş belgesidir.

Tüzükte aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur. Bu sıralamayı takip etmek mevcut tüzük şablonlarına uyum açısından önemlidir:

a. Derneğin adı ve merkezi.
b. Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanı.
c. Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri.
d. Genel kurulun toplanma şekli ve zamanı.
e. Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri.
f. Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı.

21 Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesi: www.dernekler.gov.tr

g. Derneğin şubesinin bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri ile dernek genel kurulunda nasıl temsil edileceği.
h. Üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli.
i. Derneğin borçlanma usulleri.
j. Derneğin iç denetim şekilleri.
k. Tüzüğün ne şekilde değiştirileceği.
l. Derneğin feshi halinde mal varlığının tasfiye şekli.
m. Dernek geçici yönetim kurulu üyelerinin adı, soyadı, görev unvanı.

Bunların dışında, mevzuata aykırı olmamak koşuluyla zorunlu olmayan hususlara da yer verilebilir. İlgili mevzuatın sık başvurulan bölümlerine (örn. tutulması gereken defterler ve defter tutma esasları, genel kurul çağrı ve toplantı usulü, beyanname ve bildirim yükümlülükleri vb.) tüzüklerde genellikle yer verilir. Dernekçe uygun görülen diğer hususlar da hukuka aykırı olmamak koşuluyla tüzükte yer alabilir. (Örn. derneğin ilke ve değerleri, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu dışında derneğin uygun gördüğü diğer organlar vb.)

Unutulmamalıdır ki tüzük değiştirilemez bir belge değildir. Zorunlu hususların dışarıda bırakılmaması ve mevzuata aykırı düzenleme yapılmaması koşuluyla tüzüğün içeriği derneğin adı, amacı gibi temel unsurlar dahil değiştirilebilir. İyi hazırlanmış bir tüzükte değişiklik ihtiyacı seyrek olacaktır. Kurumsal kimlik oluşturma aşamasını sağlıklı bir şekilde tamamlamak ve başta Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddeleri, Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği olmak üzere derneklere ilişkin temel mevzuat hakkında bilgi sahibi olmak tüzük hazırlama sürecine katkı sağlar.

Aşağıda, kurumsal kimliğin oluşturulmasıyla ilgili bölümde kullanılan hayali STK örneği üzerinden devam edilerek bir tüzük örneği oluşturulmuştur. Bunun için, Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesinde verilen şubeli tüzük örneği[22] temel alınmıştır. Yer yer maddelerin ne şekilde düzenlenebileceğine ilişkin açıklamalara da yer verilmiştir.

Kadınları ve Kadın Örgütlerini Destekleme Derneği Tüzüğü

Bu hayali bir dernek için hazırlanmış bir tüzüktür. "Kurumsal Kimliğin Oluşturulması" başlıklı bölümde kullanılan STK örneği üzerinden devam edilmiş ve örnekteki kurucuların örgütlenme biçimi olarak dernekte karar kıldıkları ve derneğin adını "Kadınları ve Kadın Örgütlerini Destekleme Derneği" olarak koydukları varsayılmıştır.

Derneğin Adı ve Merkezi

Madde 1- Derneğin Adı: "Kadınları ve Kadın Örgütlerini Destekleme Derneği" dir.

Derneğin merkezi Şanlıurfa'dır. Dernek, yurt içinde ve yurt dışında şube açabilir.

22 Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın şubeli ve şubesiz dernek için sağladığı tüzük örnekleri: www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=799%3Adernek-tuezueue&catid=37%3Adernek-nedir-nasl-kurulur&Itemid=77&lang=tr

Dernek adına ilişkin olarak şu düzenlemelere dikkat edilmelidir:

Derneklerin, mevcut veya mahkeme kararıyla kapatılmış veya feshedilmiş bir siyasî partinin, bir sendikanın veya üst kuruluşun, bir derneğin veya üst kuruluşun adını, amblemini, rumuzunu, rozetini ve benzeri işaretleri ya da başka bir ülkeye ve daha önce kurulmuş Türk devletlerine ait bayrak, amblem ve flamaları kullanmaları yasaktır. (Dernekler Kanunu, Md. 28.)

Dernek adlarında Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler İçişleri Bakanlığı'nın izni ile kullanılabilir. (Dernekler Kanunu, Md. 28.)

Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz (Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun, Md.2(a).

Dernek şube açmayacaksa, "Dernek, yurt içinde ve yurt dışında şube açabilir," ibaresi yerine "Şubesi açılmayacaktır," kullanılmalıdır. Dernek adı için bir kısaltma kullanılacaksa, bu madde içinde "Kısa adı ...'dır." şeklinde belirtilebilir.

Derneğin Amacı, Bu Amacı Gerçekleştirmek İçin Dernekçe Sürdürülecek Çalışma Konuları ve Biçimleri, İlke ve Değerleri İle Faaliyet Alanı

Madde 2- Dernek, kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanların her kademesinde eşit ve etkin olarak yer aldığı bir toplumun oluşmasına katkı sağlamak amacı ile kurulmuştur.

Derneğin amacı, kurumsal kimlikte belirlenen nihai amaçtır. Örnekteki nihai amaç ifadesi ("kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanın her kademesinde eşit ve etkin olarak yer aldığı bir toplum") alınarak bu maddede kullanılmıştır.

Derneğin Çalışma Konuları

Dernek amacına yönelik olarak şu konularda faaliyet gösterir:
1. Kadınların ve kadın örgütlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamak.
2. Kadınların kamu hizmetlerine (belediye, adalet, güvenlik, eğitim, sağlık vb.) erişimini kolaylaştırmak.
3. Kamu ve yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet duyarlılığı yaratmak ve bu konuda kapasite geliştirmek.
4. Kadın örgütlerinin kendi aralarında ve kamu kurumları, yerel yönetimlerle karşılıklı işbirliğine destek olmak.

Derneğin çalışma konuları ve çalışma biçimleri, esasen kurumsal kimlikte belirlenen görev tanımıdır. Görev tanımının ilk bölümünü oluşturan çalışma konuları burada doğrudan kullanılmıştır.

Derneğin Çalışma Biçimi

Dernek çalışma konularına yönelik olarak aşağıdaki şekillerde çalışır;
1. Teknik ve uzmanlık desteği sağlamak, savunuculuk, kampanya, lobi, kamuoyu oluşturma, ağ kurma, izleme ve raporlama çalışmaları yapmak.
2. Faaliyetlerinin etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi için araştırmalar yapmak.
3. Kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları düzenlemek.
4. Amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olan her türlü bilgi, belge, doküman ve yayınları temin etmek, bilgi-belge merkezi oluşturmak, çalışmalarını duyurmak için amaçları doğrultusunda gazete, dergi, kitap gibi yayınlar ile çalışma ve bilgilendirme bültenleri çıkarmak, video, film, belgesel üretmek ve dağıtmak.
5. Amacın gerçekleştirilmesi için sağlıklı bir çalışma ortamını sağlamak, her türlü teknik araç ve gereci, demirbaş ve kırtasiye malzemelerini temin etmek.

6. Gerekli izinler alınmak şartıyla yardım toplama faaliyetlerinde bulunmak ve yurt içinden ve yurt dışından bağış kabul etmek.
7. Tüzük amaçlarının gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan geliri temin etmek amacıyla iktisadi, ticari ve sanayi işletmeler, ortaklıklar, vakıflar kurmak ve işletmek.
8. Gerekli izinleri alarak lokal açmak, sosyal ve kültürel tesisler kurmak ve bunları tefriş etmek.
9. Yemekli toplantılar, konser, balo, tiyatro, sergi, spor, gezi ve eğlenceli etkinlikler vb. düzenlemek.
10. Dernek faaliyetleri için ihtiyaç duyulan taşınır, taşınmaz mal satın almak, satmak, kiralamak, kiraya vermek ve taşınmazlar üzerinde ayni hak tesis etmek.
11. Amacın gerçekleştirilmesi için gerek görülmesi durumunda vakıf kurmak, federasyon kurmak veya kurulu bir federasyona katılmak, gerekli izin alınarak derneklerin izinle kurabileceği tesisleri kurmak.
12. Uluslararası faaliyette bulunmak, yurt dışındaki dernek veya kuruluşlara üye olmak ve bu kuruluşlarla proje bazında ortak çalışmalar yapmak veya yardımlaşmak.
13. Yasalar çerçevesinde mevcut sivil toplum kuruluşlarına üye olmak.
14. Derneğin amacını gerçekleştirmek üzere, benzer amaçlı derneklerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım almak ve adı geçen kurumlara maddi yardımda bulunmak.
15. Amacın gerçekleştirilmesi için gerek görülmesi halinde, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütmek.
16. Dernek üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zaruri ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurmak.
17. Yurtiçi ve yurtdışında gerekli görülen yerlerde şube ve temsilcilikler açmak.
18. Derneğin amacı ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, diğer derneklerle veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek için platformlar oluşturmak.
19. Amacını gerçekleştirmek için yasal her türlü çalışma ve faaliyetlerde bulunmak.

Derneğin çalışma biçimi, kurumsal kimlik çalışmasında belirlenen görev tanımı içinde yer almaktadır. Ancak tüzükte daha kapsayıcı bir içerik kullanmak, derneğin yapacağı çalışmaların tüzükte karşılığını bulamaması riskini ortadan kaldırdığı için önemlidir ve tercih edilmesi tavsiye edilir.

Örneğin, derneğin iktisadi işletme kurabilmesi için bunun tüzükte açıkça belirtilmesi gereklidir. Bu nedenle Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın tüzük örneğinde yer alan maddeler (2. maddeden itibaren) korunmuş, bunlar üzerinde bazı ekleme ve düzeltmeler yapılmıştır.

Görev tanımında ifade edilen, ancak tüzük örneğinde yer almayan çalışma biçimleri birinci maddede toplanmıştır.

Derneğin İlke ve Değerleri

Dernek tüm çalışmalarında şu ilke ve değerleri gözetir;

1. Hukukun üstünlüğü ile temel hak ve özgürlüklere saygılıdır.
2. Toplumsal cinsiyet eşitliğini savunur.
3. Her türlü şiddeti reddeder.
4. Çalışmalarında şeffaflığı ve hesap verebilirliği esas alır.
5. Dil, din, ırk, etnik köken, kültür, sosyo-ekonomik durum, siyasi görüş, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, engellilik, vb. temelli her türlü ayrımcılığa karşıdır; ayrımcılığa maruz kalan kesimlere yönelik pozitif ayrımcılık uygulanmasını benimser.
6. Katılımcılığı ve çoğulculuğu benimser.
7. Örgüt içi demokrasiyi gözetir.
8. Dayanışmanın, paylaşımın ve diyaloğun önemine inanır.
9. Tüm karar ve çalışmalarında üçüncü taraflara karşı tarafsız ve bağımsızdır.

İlke ve değerler, tüzükte bulunması zorunlu olmayan hususlardandır. Ancak derneğin kurumsal kimliğinin çok önemli bir parçasıdır ve tüzükte yer verilerek bir anlamda dernek için bağlayıcılığı sağlanır.

Örneğin, ilke ve değerlere aykırı hareket eden üyelerin dernekten çıkarılması söz konusu olduğunda, çıkarılmaya yapılacak itirazlara karşı dayanak oluşturur.

Derneğin Faaliyet Alanı:

Dernek, *sosyal* alanda faaliyet gösterir.

Derneğin faaliyet alanı tüzükte yer alması zorunlu hususlardan olmakla birlikte, hangi alanın seçileceği yönünde bir düzenleme yoktur. İtalik olarak yazılmış olan yer, derneğin çalışma konuları dikkate alınarak "sosyal", "kültür-sanat", vb. şeklinde doldurulabilir.

Görüldüğü gibi tüzüğün 2. maddesi, kurumsal kimlikte belirlenen unsurları biri hariç kapsamıştır. Böylece kurumsal kimlik derneğin kuruluş belgesinde ifade edilmiştir.

Dışarıda bırakılan kurumsal kimlik unsuru hedef kitledir. Hedef kitle, STK'nın çalışmalarını odaklaması için önemlidir, ancak tüzüğe eklenmesi durumunda bağlayıcı hale gelir ve tüm çalışmaların sadece hedef kitleye yönelik yapılması gerekir. Bu şekilde çalışacak örgütler için hedef kitle de tüzükte belirtilebilir, fakat bu, kimi durumlarda farklı taraflarla çalışmanın önünün kapanması anlamına gelebilecektir.

Bu örnekte hedef kitlenin tüzükte yer alması tercih edilmemiştir. Ancak hala kurumsal kimliğin bir parçasıdır ve derneğin yaptığı çalışmalarda gözetilir.

Üye Olma Hakkı ve Üyelik İşlemleri

Madde 3- Fiil ehliyetine sahip bulunan ve derneğin amaç ve ilkelerini benimseyerek bu doğrultuda çalışmayı kabul eden ve mevzuatın öngördüğü koşulları taşıyan her gerçek ve tüzel kişi bu derneğe üye olma hakkına sahiptir. Ancak, yabancı gerçek kişilerin üye olabilmesi için Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olması da gerekir. Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

Üye olmak isteyenler, *en az biri yönetim kurulu üyesi olmak üzere iki üye tarafından yazılı olarak önerilmek* koşuluyla, dernek başkanlığına yazılı olarak üyelik başvurusunda bulunurlar. Başvuru, dernek yönetim kurulunca en çok 30 içinde üyeliğe kabul veya isteğin reddi şeklinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.

Derneğin asıl üyeleri, derneğin kurucuları ile müracaatları üzerine yönetim kurulunca üyeliğe kabul edilen kişilerdir.

Derneğe maddi ve manevi bakımdan önemli destek sağlamış bulunanlar yönetim kurulu kararı ile onursal üye olarak kabul edilebilir.

Derneğin şubesi açıldığında dernek merkezinde kayıtlı bulunanların üyelik kayıtları şubelere aktarılır. Yeni üyelik müracaatları şubelere yapılır.

Üyeliğe kabul ve üyelikten silinme işlemleri şube yönetim kurulları tarafından yapılır ve en çok 30 gün içinde bir yazıyla Genel Merkeze bildirilir.

Hiç kimse, bir derneğe üye olmaya ve hiçbir dernek de üye kabul etmeye zorlanamaz. (Türk Medeni Kanunu, Md. 63.)

Üye başvurusunu koşula bağlamak mümkündür. Yukarıdaki italik olarak yazılmış olan bölüm, bu tür bir koşulu göstermektedir. Dernek, hukuka aykırı olmamak kaydıyla uygun gördüğü bir koşulu bu amaçla kullanabilir.

Dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetilemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz. (Türk Medeni Kanunu, Md.68.)

Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen üyeliğe ilişkin bazı kısıtlamalar söz konusudur. Bunların listesi Ek-3'te verilmiştir.

Üyelikten Çıkma

Madde 4- Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir.

Üyenin istifa dilekçesi yönetim kuruluna ulaştığı anda çıkış işlemleri sonuçlanmış sayılır. Üyelikten ayrılma, üyenin derneğe olan birikmiş borçlarını sona erdirmez.

Üyelikten Çıkarılma

Madde 5- Dernek üyeliğinden çıkarılmayı gerektiren haller:

1. Dernek tüzüğüne aykırı davranışlarda bulunmak.
2. Verilen görevlerden sürekli kaçınmak.
3. Yazılı ikazlara rağmen üyelik aidatını 6 ay içinde ödememek.
4. Dernek organlarınca verilen kararlara uymamak.
5. Üye olma şartlarını kaybetmiş olmak.

Yukarıda sayılan durumlardan birinin tespiti halinde yönetim kurulu kararı ile üyelikten çıkarılabilir.

Dernekten çıkan veya çıkarılanlar, üye kayıt defterinden silinir ve dernek malvarlığında hak iddia edemez.

Üyelikten çıkarılma, tüzüğün zorunlu hususlarından değildir. Ancak tüzükte bulunması halinde, üyelikten çıkarılmaya yapılacak itirazlara karşı dayanak oluşturur.

Tüzükte çıkarma sebepleri gösterilmişse, çıkarma kararına bu sebeplerin haklı sayılmayacağı iddiasıyla itiraz edilemez. Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir. (Türk Medeni Kanunu, Md. 67.)

Üyelik için kanunda veya tüzükte aranılan nitelikleri sonradan kaybedenlerin dernek üyeliği kendiliğinden sona erer. (Türk Medeni Kanunu, Md. 65.)

Üyeler, dernek düzenine uymak ve derneğe sadakat göstermekle yükümlüdürler. Her üye, derneğin amacına uygun davranmak, özellikle amacın gerçekleşmesini güçleştirici veya engelleyici davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür (Türk Medeni Kanunu, Md. 71.)

Dernek Organları

Madde 6- Derneğin organları aşağıda gösterilmiştir.

1. Genel kurul.
2. Yönetim kurulu.
3. Denetim kurulu.

Derneğin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Dernekler zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilirler. Ancak bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez. (Türk Medeni Kanunu, Md. 72.)

Zorunlu organlar için olduğu gibi zorunlu olmayan organlar için de üyelerinin seçimi, görev ve yetkileri, toplantı zamanı, çağrısı ve usulü konularının tüzükte düzenlenmesi gerekir.

Dernek Genel Kurulunun Kuruluş Şekli, Toplanma Zamanı, Çağrı ve Toplantı Usulü

Madde 7- Genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olup; derneğe kayıtlı üyelerden; şubenin doğal delegeleri ile şubede kayıtlı üyeler tarafından seçilmiş delegelerden oluşur.

Genel kurul;
1. Bu tüzükte belli edilen zamanda olağan,
2. Yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine 30 gün içinde olağanüstü toplanır.

Olağan genel kurul, 3 yılda bir, Aralık ayı içerisinde, yönetim kurulunca belirlenecek gün, yer ve saatte toplanır.

Genel kurul toplantıya yönetim kurulunca çağrılır.
Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırmazsa; üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hakimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırmakla görevlendirir.

Olağan genel kurul toplantılarının en geç 3 yılda bir yapılması zorunludur. (Türk Medeni Kanunu, Md. 74.)

Genel kurul, tercihe göre her yıl, 2 yılda bir veya 3 yılda bir yapılabilir.

Genel kurulun hangi ay içinde yapılacağını belirlerken, ilk genel kurulun yapılacağı tahmini tarihi dikkate almakta yarar vardır. İlk genel kurul, kuruluş bildiriminde verilen belgelerin mülkî idare amirliğince incelenmesi ve keyfiyetin derneğe bildirilmesinden sonraki 6 ay içinde yapılmak zorundadır. İnceleme süreci hızla tamamlanabileceği gibi, belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık olması halinde 90 güne kadar da uzayabilir. Dolayısıyla tedbiren, ilk genel kurulun kuruluş bildiriminin yapıldığı tarihten itibaren 3 ila 6 ay içinde yapılması düşünülebilir.

Örneğin, Temmuz ayı başında kuruluş bildirimini yapmayı planlayan bir dernek, ilk genel kurulunu muhtemelen Ekim, Kasım veya Aralık aylarında yapacağından, tüzükte de genel kurulun yapılacağı ay olarak bunlardan birini seçmesi kolaylık olur.

Çağrı Usulü:

Yönetim kurulu, dernek tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel kurula katılma hakkı bulunan üyeler, en az 15 gün önceden, günü, saati, yeri ve gündemi bir gazetede ilan edilmek veya yazılı ya da elektronik posta ile bildirilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Bu çağrıda, çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılamazsa, ikinci toplantının hangi gün, saat ve yerde yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı ile ikinci toplantı arasındaki süre 7 günden az, 60 günden fazla olamaz.

Toplantı, çoğunluk sağlanamaması sebebinin dışında başka bir nedenle geri bırakılırsa, bu durum geri bırakma sebepleri de belirtilmek suretiyle, ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere duyurulur. İkinci toplantının geri bırakma tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde yapılması zorunludur. Üyeler ikinci toplantıya, birinci fıkrada belirtilen esaslara göre yeniden çağrılır.

Genel kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz.

Toplantı Usulü:
Genel kurul, katılma hakkı bulunan üyelerin salt çoğunluğunun, tüzük değişikliği ve derneğin feshi hallerinde ise üçte ikisinin katılımıyla toplanır; çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi toplantı yerinde hazır bulundurulur. Toplantı yerine girecek üyelerin resmi makamlarca verilmiş kimlik belgeleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca görevlendirilecek görevliler tarafından kontrol edilir. Üyeler, yönetim kurulunca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler.

Toplantı yeter sayısı sağlanmışsa durum bir tutanakla tespit edilir ve toplantı yönetim kurulu başkanı veya görevlendireceği yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılır. Toplantı yeter sayısı sağlanamaması halinde de yönetim kurulunca bir tutanak düzenlenir.

Açılıştan sonra, toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilerek divan heyeti oluşturulur.
Dernek organlarının seçimi için yapılacak oylamalarda, oy kullanan üyelerin divan heyetine kimliklerini göstermeleri ve hazırun (katılanlar) listesindeki isimlerinin karşılarını imzalamaları zorunludur.

Toplantının yönetimi ve güvenliğinin sağlanması divan başkanına aittir.

Genel kurulda, yalnızca gündemde yer alan maddeler görüşülür. Ancak toplantıda hazır bulunan üyelerin onda biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunludur.

Genel kurulda her üyenin bir oy hakkı vardır; üye oyunu şahsen kullanmak zorundadır. Onursal üyeler genel kurul toplantılarına katılabilir ancak oy kullanamazlar. Tüzel kişinin üye olması halinde, tüzel kişinin yönetim kurulu başkanı veya temsille görevlendireceği kişi oy kullanır.

Toplantıda görüşülen konular ve alınan kararlar bir tutanağa yazılır ve divan başkanı ile yazmanlar tarafından birlikte imzalanır. Toplantı sonunda, tutanak ve diğer belgeler yönetim kurulu başkanına teslim edilir.

Yönetim kurulu başkanı bu belgelerin korunmasından ve yeni seçilen yönetim kuruluna 7 gün içinde teslim etmekten sorumludur.

Genel kurul çağrı ve toplantı usulü tüzükte bulunması zorunlu hususlardan değildir. Dernekler Yönetmeliği'nin 14 ve 15. maddelerinde aynı şekliyle bulunabilir.

Genel Kurulun Oy kullanma ve Karar Alma Usul ve Şekilleri
Madde 8- Genel kurulda, aksine karar alınmamışsa, yönetim ve denetim kurulu üyelerin seçimleri gizli oylama ile diğer konulardaki kararlar ise açık olarak oylanır. Gizli oylar, toplantı başkanı tarafından mühürlenmiş kağıtların veya oy pusulalarının üyeler tarafından gereği yapıldıktan sonra içi boş bir kaba atılması ile toplanan ve oy vermenin bitiminden sonra açık dökümü yapılarak belirlenen oylardır.

Açık oylamada, genel kurul başkanının belirteceği yöntem uygulanır.

Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Şu kadar ki, tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir.

Genel Kurul'da oylamaların gizli ya da açık yapılması tüzükte düzenlenebilir. Ancak, Genel Kurul sırasında farklı bir karar alınabilir. Genel Kurul hazırlıklarının tedbiren her iki oyalama türüne göre de yapılmasında yarar vardır.

Toplantısız veya Çağrısız Alınan Kararlar:
Bütün üyelerin, bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile dernek üyelerinin tamamının bu tüzükte yazılı çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek aldığı kararlar geçerlidir. Bu şekilde karar alınması olağan toplantı yerine geçmez.

Genel kurul çağrı usulü tüzükte bulunması zorunlu hususlardan değildir. Türk Medeni Kanunu'nun 76. maddesinde aynı şekliyle bulunabilir.

Genel Kurulun Görev ve Yetkileri
Madde 9- Aşağıda yazılı hususlar genel kurulca görüşülüp karara bağlanır.
1. Dernek organlarının seçilmesi.
2. Dernek tüzüğünün değiştirilmesi.
3. Yönetim ve denetim kurulları raporlarının görüşülmesi ve yönetim kurulunun ibrası.
4. Yönetim kurulunca hazırlanan bütçenin görüşülüp aynen veya değiştirilerek kabul edilmesi.
5. Derneğin diğer organlarının denetlenmesi ve gerek görüldüğünde haklı sebeplerle onların görevden alınması.
6. Üyeliğin reddi veya üyelikten çıkarma hakkında verilen yönetim kurulu kararlarına karşı yapılan itirazların incelenmesi ve karara bağlanması
7. Dernek için gerekli olan taşınmaz malların satın alınması veya mevcut taşınmaz malların satılması hususunda yönetim kuruluna yetki verilmesi.
8. Yönetim kurulunca dernek çalışmaları ile ilgili olarak hazırlanacak yönetmelikleri inceleyip aynen veya değiştirilerek onaylanması.
9. Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar ile dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarlarının tespit edilmesi.
10. Derneğin federasyona katılması ve ayrılmasının kararlaştırılması.
11. Derneğin şubelerinin açılmasının kararlaştırılması ve açılmasına karar verilen şube ile ilgili işlemlerin yürütülmesi hususunda yönetim kuruluna yetki verilmesi.
12. Derneğin uluslar arası faaliyette bulunması, yurt dışındaki dernek ve kuruluşlara üye olarak katılması veya ayrılması.
13. Derneğin vakıf kurması.
14. Derneğin feshedilmesi.
15. Yönetim kurulunun diğer önerilerinin incelenip karara bağlanması.
16. Derneğin en yetkili organı olarak derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işlerin görülmesi ve yetkilerin kullanılması.
17. Mevzuatta genel kurulca yapılması belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesi.

Yönetim Kurulunun Teşkili, Görev ve Yetkileri

Madde 10- Yönetim kurulu *beş asıl ve beş yedek üye* olarak genel kurulca seçilir.

Bir kişi üst üste iki dönemden fazla yönetim kurulu asıl üyeliği yapamaz.

Yönetim kurulu, seçimden sonraki ilk toplantısında bir kararla görev bölüşümü yaparak başkan, başkan yardımcısı, sekreter, sayman ve üyeyi belirler.

Yönetim kurulu, tüm üyelerin haberdar edilmesi şartıyla her zaman toplantıya çağrılabilir. *Ancak (2) ayda bir mutad olarak toplanması ve görevlerine ilişkin kararları alması ve işlemleri yürütmesi şarttır.*

Yönetim kurulu, üye tamsayısının yarısından bir fazlasının hazır bulunması ile toplanır. Kararlar, toplantıya katılan üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır.

Yönetim kurulu mutad toplantılarına haklı bir mazereti olmaksızın üst üste iki kez katılmayanların yönetim kurulu üyelikleri düşebilir.

Yönetim kurulu asıl üyeliğinde istifa veya başka sebeplerden dolayı boşalma olduğu taktirde genel kurulda aldığı oy çokluğu sırasına göre yedek üyelerin göreve çağrılması mecburidir.

Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. (Türk Medeni Kanunu, Md. 84.)

Beşten fazla sayıda asıl ve yedek üye belirlenmesi durumunda, kuruluştan itibaren ilk genel kurula kadar kaydedilmesi gereken üye sayısının da artacağı unutulmamalıdır. Asıl ve yedek üye sayısının tek sayı olarak belirlenmesi, kararlarda oyçokluğunu yakalamak açısından önemlidir.

İtalik olarak yazılmış olan cümlelerin tüzükte yer alması zorunlu değildir.

İtalik olarak yazılmış olan ilk cümle, yönetim kurulunda dönüşümlü üyeliğin sağlanması için eklenmiştir. Dönüşümlü üyelik, farklı üyelerin dernek yönetiminde yer almasına olanak tanımak için kullanılabilecek bir çözüm yoludur. Ancak, dönüşüm gereği kurul üyeliğine aday olamayanların yerine aday olmaya istekli üye bulunmaması halinde, yeni kurula üye seçememe riskinin de söz konusu olabileceği unutulmamalıdır.

İtalik olarak yazılmış olan üçüncü cümle yönetim kurulunun çalışma sürekliliğini sağlamak amacıyla eklenmiştir. Toplantının uzun aralıklarla yapılması işlerin takibini zorlaştırabilirken, sık aralıklarla yapılması üyelerin yeterli zamanı ayırmamasına neden olabilir.

İtalik olarak yazılmış olan üçüncü cümle yönetim kurulu üyeliğini gereği gibi yerine getirmeyen üyelere karşı eklenmiştir. Farklı yaptırımlar düzenlenebilir.

Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkileri:

Yönetim kurulu aşağıdaki hususları yerine getirir.

1. Derneği temsil etmek veya bu hususta kendi üyelerinden birine veya bir üçüncü kişiye yetki vermek.
2. Gelir ve gider hesaplarına ilişkin işlemleri yapmak ve gelecek döneme ait bütçeyi hazırlayarak genel kurula sunmak.
3. Derneğin çalışmaları ile ilgili yönetmelikleri hazırlayarak genel kurul onayına sunmak.
4. Dernek adına çalıştırılacak personeli atamak, sözleşme yapmak, denetlemek, gerektiğinde işine son vermek.
5. Genel kurulun verdiği yetki ile taşınmaz mal satın almak, derneğe ait taşınır ve taşınmaz malları satmak, bina veya tesis inşa ettirmek, kira sözleşmesi yapmak, dernek lehine rehin ipotek veya ayni haklar tesis ettirmek.
6. Genel kurulun verdiği yetki ile şube açmaya ilişkin işlemlerin yürütülmesini sağlamak.
7. Derneğin şubelerinin denetlenmesini sağlamak.
8. Gerekli görülen yerlerde temsilcilik açılmasını sağlamak.
9. Genel kurulda alınan kararları uygulamak.
10. Her faaliyet yılı sonunda derneğin işletme hesabı tablosu veya bilanço ve gelir tablosu ile yönetim kurulu çalışmalarını açıklayan raporunu düzenlemek, toplandığında genel kurula sunmak.
11. Bütçenin uygulanmasını sağlamak.
12. Derneğe üye alınması veya üyelikten çıkarılma hususlarında karar vermek.
13. Gerektiğinde dernek adına dava açmaya karar vermek.
14. Derneğin amacını gerçekleştirmek için yetkisi dahilinde her çeşit kararı almak ve uygulamak.
15. Mevzuatın kendine verdiği diğer görevle yapmak ve yetkileri kullanmak.

Denetim Kurulunun Teşkili, Görev ve Yetkileri

Madde 11- Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üye olmak üzere genel kurulca seçilir.

Denetim kurulu asıl üyeliğinde istifa veya başka sebeplerden dolayı boşalma olduğu takdirde genel kurulda aldığı oy çokluğu sırasına göre yedek üyelerin göreve çağrılması mecburidir.

Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. (Türk Medeni Kanunu, Md. 86.)

Üçten fazla sayıda asıl ve yedek üye belirlenmesi durumunda, kuruluştan itibaren ilk genel kurula kadar kaydedilmesi gereken üye sayısının da artacağı unutulmamalıdır. Asıl ve yedek üye sayısının tek sayı olarak belirlenmesi, kararlarda oyçokluğunu yakalamak açısından önemlidir.

Denetim Kurulunun Görev ve Yetkileri:

Denetim kurulu; derneğin, tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığını, dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre ve bir yılı geçmeyen aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar.
Denetim kurulu, gerektiğinde genel kurulu toplantıya çağırır.

Derneğin Gelir Kaynakları

Madde 12- Derneğin gelir kaynakları aşağıda sayılmıştır.

1. Üye aidatı: Üyelerden giriş ödentisi olarak 10 TL, yıllık olarak da 5 TL aidat alınır. Bu miktarları artırmaya veya eksiltmeye genel kurul yetkilidir. *Dernek genel kuruluna katılma hakkına sahip olanların genel kuruldan önce aidatlarını ödemiş olmaları gerekir.*
2. Şube ödentisi: Derneğin genel giderlerini karşılamak üzere şubeler tarafından tahsil edilen üye ödentilerinin %10'u altı ayda bir genel merkeze gönderilir.
3. Gerçek ve tüzel kişilerin kendi isteği ile derneğe yaptıkları bağış ve yardımlar.
4. Dernek tarafından tertiplenen çay ve yemekli toplantı, gezi ve eğlence, temsil, konser, spor yarışması ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler.
5. Derneğin mal varlığından elde edilen gelirler.
6. Yardım toplama hakkındaki mevzuat hükümlerine uygun olarak toplanacak bağış ve yardımlar.
7. Derneğin, amacını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu geliri temin etmek amacıyla giriştiği ticari faaliyetlerden elde edilen kazançlar.
8. Diğer gelirler.

Üyelik giriş ödentisi ve üye aidatlarının ne olacağı derneğin tasarrufundadır. Dernek giriş ödentisi ve aidat almamayı seçebilir. Bu durumda "Üyelik giriş ödentisi ve üye aidatı alınmaz." şeklinde bir ifade yeterli olacaktır. Üye aidatları aylık veya yıllık olarak belirlenebilir, bir ya da daha fazla seferde ödenmesi düzenlenebilir.

Üye aidatlarının üyeler tarafından düzenli ödenmemesi sık rastlanan bir durumdur. Bu duruma karşı italik olarak yazılmış olan cümlede görüldüğü gibi genel kurula katılıma ilişkin bir düzenleme yapılarak üyelikten çıkarılma şartlarından farklı bir yaptırım uygulanabilir.

Şube ödentilerinin bir kısmını genel merkeze aktarmak mümkündür. Şubenin özerk bir yapı olarak çalışabilmesi isteniyorsa, bunun oranının düşük tutulmasında yarar vardır.

Derneğin Defter Tutma Esas ve Usulleri ve Tutulacak Defterler:

Defter tutma esas ve usullerine ilişkin maddelerin tüzükte yer alması zorunlu değildir. Dernekler Yönetmeliği'nin 31-41. maddelerinde ilgili bilgiler yer almaktadır.

Madde 13- Defter tutma esasları:
Dernekte, işletme hesabı esasına göre defter tutulur. Ancak, yıllık brüt gelirin Dernekler Yönetmeliğinin 31. maddesinde belirtilen haddi aşması durumunda takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutulur.

Şubesi bulunan derneklerin bilanço esasına göre defter tutmaları halinde, birinci fıkrada belirtilen hadlere bakılmaksızın, bu derneklerin şubeleri de bilanço esasına göre defter tutarlar. Her halde dernekler ile şubelerinin aynı esasta defter tutmaları zorunludur. Bilanço esasına geçilmesi durumunda, üst üste iki hesap döneminde yukarıda belirtilen haddin altına düşülürse, takip eden yıldan itibaren işletme hesabı esasına dönülebilir.

Yukarıda belirtilen hadde bağlı kalmaksızın yönetim kurulu kararı ile bilanço esasına göre defter tutulabilir.

Derneğin ticari işletmesi açılması durumunda, bu ticari işletme için, ayrıca Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre defter tutulur.

Kayıt Usulü:
Derneğin defter ve kayıtları Dernekler Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esasa uygun olarak tutulur.

Tutulacak Defterler:
Dernekte, aşağıda yazılı defterler tutulur.
a) İşletme hesabı esasında tutulacak defterler ve uyulacak esaslar aşağıdaki gibidir:
1. Karar Defteri: Yönetim kurulu kararları tarih ve numara sırasıyla bu deftere yazılır ve kararların altı toplantıya katılan üyelerce imzalanır.
2. Üye Kayıt Defteri: Derneğe üye olarak girenlerin kimlik bilgileri, derneğe giriş ve çıkış tarihleri bu deftere işlenir. Üyelerin ödedikleri giriş ve yıllık aidat miktarları bu deftere işlenebilir.
3. Evrak Kayıt Defteri: Gelen ve giden evrak, tarih ve sıra numarası ile bu deftere kaydedilir. Gelen evrakın asılları ve giden evrakın kopyaları dosyalanır. Elektronik posta yoluyla gelen veya giden evrak çıktısı alınmak suretiyle saklanır.
4. Demirbaş Defteri: Derneğe ait demirbaşların edinme tarihi ve şekli ile kullanıldıkları veya verildikleri yerler ve kullanım sürelerini dolduranların kayıttan düşürülmesi bu deftere işlenir.
5. İşletme Hesabı Defteri: Dernek adına alınan gelirler ve yapılan giderler açık ve düzenli olarak bu deftere işlenir.
6. Alındı Belgesi Kayıt Defteri: Alındı belgelerinin seri ve sıra numaraları, bu belgeleri alan ve iade edelerin adı, soyadı ve imzaları ile aldıkları ve iade ettikleri tarihler bu deftere işlenir.

b) Bilanço esasında tutulacak defterler ve uyulacak esaslar aşağıdaki gibidir:
1. (a) bendinin 1, 2, 3 ve 6'ncı alt bentlerinde kayıtlı defterler bilanço esasında defter tutulması durumunda da tutulur.
2. Yevmiye Defteri, Büyük Defter ve Envanter Defteri: Bu defterlerin tutulma usulü ile kayıt şekli Vergi Usul Kanunu ile bu Kanununun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri esaslarına göre yapılır.

Defterlerin Tasdiki:
Dernekte, tutulması zorunlu olan defterler kullanmaya başlamadan önce il dernekler müdürlüğüne veya notere tasdik ettirilir. Bu defterlerin kullanılmasına sayfaları bitene kadar devam edilir ve defterlerin ara tasdiki yapılmaz. Ancak, bilanço esasına göre tutulan defterler ile form veya sürekli form yapraklı defterlerin, kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda, her yıl yeniden tasdik ettirilmesi zorunludur.

Gelir Tablosu ve Bilanço Düzenlenmesi:
İşletme hesabı esasına göre kayıt tutulması durumunda yıl sonlarında (31 Aralık) (Dernekler Yönetmeliği EK-16'da belirtilen) "İşletme Hesabı Tablosu" düzenlenir. Bilanço esasına göre defter tutulması durumunda ise, yıl sonlarında (31 Aralık), Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerini esas alarak bilanço ve gelir tablosu düzenlenir.

Derneğin Gelir ve Gider İşlemleri:

Gelir ve gider işlemlerine ilişkin maddelerin tüzükte yer alması zorunlu değildir. Dernekler Yönetmeliğinin 32-47. maddelerinde ilgili bilgiler yer almaktadır. Aşağıdaki maddelerde belirtilen Dernekler Yönetmeliği ekleri, Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesinin "Bildirimler ve Ekler"[23] bölümünde yer almaktadır.

Madde 14- Gelir ve gider belgeleri:
Dernek gelirleri, (Dernekler Yönetmeliği EK- 17'de örneği bulunan) "Alındı Belgesi" ile tahsil edilir. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Dernek giderleri ise fatura, perakende satış fişi, serbest meslek makbuzu gibi harcama belgeleri ile yapılır. Ancak derneğin, Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesi kapsamında bulunan ödemeleri için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre gider pusulası, bu kapsamda da bulunmayan ödemeleri için (Dernekler Yönetmeliği EK-13'te örneği bulunan) "Gider Makbuzu" düzenlenir.
Dernek tarafından kişi, kurum veya kuruluşlara yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri (Dernekler Yönetmeliği EK-14'te örneği bulunan) "Ayni Yardım Teslim Belgesi" ile yapılır.

Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından derneğe yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri ise (Dernekler Yönetmeliği EK-15'te örneği bulunan) "Ayni Bağış Alındı Belgesi" ile kabul edilir.

Alındı Belgeleri:
Dernek gelirlerinin tahsilinde kullanılacak "Alındı Belgeleri" (Dernekler Yönetmeliği EK- 17'de

23 Dernekler Yönetmeliği ekleri: www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=16%3Abildirim-ve-ekler&catid=28%3Abildirim-ve-ekler&Itemid=37&lang=tr

gösterilen biçim ve ebatta) yönetim kurulu kararıyla, matbaaya bastırılır. Alındı belgelerinin bastırılması ve kontrolü, matbaadan teslim alınması, deftere kaydedilmesi, eski ve yeni saymanlar arasında devir teslimi ve alındı belgesi ile dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler tarafından bu alındı belgelerinin kullanımına ve toplanılan gelirlerin teslimine ilişkin hususlarda Dernekler Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre hareket edilir.

Yetki Belgesi:
Dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir.

Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden (Dernekler Yönetmeliği EK- 19'da örneği bulunan) "Yetki Belgesi " dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenerek, dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır.

Yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir.

Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler yönetim kurulu başkanınca, 15 gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabilirler.

Yetki belgesinin kullanımı, yenilenmesi, iadesi ve sair hususlarda Dernekler Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre hareket edilir.

Gelir ve Gider Belgelerinin Saklama Süresi:
Defterler hariç olmak üzere, dernek tarafından kullanılan alındı belgeleri, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, kaydedildikleri defterlerdeki sayı ve tarih düzenine uygun olarak 5 yıl süreyle saklanır.

Beyanname Verilmesi:

Beyanname verilmesine ilişkin maddelerin tüzükte yer alması zorunlu değildir. Dernekler Yönetmeliği'nin 83-84. maddelerinde ilgili bilgiler yer almaktadır.

Madde 15- Derneğin, bir önceki yıla ait faaliyetleri ile gelir ve gider işlemlerinin yıl sonu itibarıyla sonuçlarına ilişkin (Dernekler Yönetmeliği EK-21'de sunulan) "Dernek Beyannamesi" dernek yönetim kurulu tarafından onaylandıktan sonra, her takvim yılının ilk 4 ayı içinde dernek başkanı tarafından ilgili mülkî idare amirliğine verilir.

Bildirim Yükümlülüğü:

Bildirim yükümlülüğüne ilişkin maddelerin tüzükte yer alması zorunlu değildir. Dernekler Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde bilgiler yer almaktadır.

Madde 16- Mülkî amirliğe yapılacak bildirimler;

Genel Kurul Sonuç Bildirimi:
Olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarını izleyen 30 gün içinde, yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asıl ve yedek üyeleri içeren (Dernekler Yönetmeliği EK-3 te sunulan) "Genel Kurul Sonuç Bildirimi" ve ekleri yönetim kurulu başkanı tarafından ilgili mülkî idare amirliğine bildirilir:

Genel kurul sonuç bildirimine;
1. Divan başkanı, başkan yardımcıları ve yazman tarafından imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı örneği,
2. Tüzük değişikliği yapılmışsa, tüzüğün değişen maddelerinin yeni ve eski şekli ile dernek tüzüğünün son şeklinin her sayfası yönetim kurulunca imzalanmış örneği, eklenir.

Taşınmazların Bildirilmesi:
Derneğin edindiği taşınmazlar tapuya tescilinden itibaren 30 gün içinde (Dernekler Yönetmeliği EK-26'da sunulan) "Taşınmaz Mal Bildirimi"ni doldurmak suretiyle mülkî idare amirliğine bildirilir.

Yurtdışından Yardım Alma Bildirimi:
Dernek tarafından, yurtdışından yardım alınacak olması durumunda yardım alınmadan önce (Dernekler Yönetmeliği EK-4'te belirtilen) "Yurtdışından Yardım Alma Bildirimi" iki nüsha olarak doldurup mülkî idare amirliğine bildirimde bulunurlar.

Bildirim formuna, yurt dışından yardım alınması hususunda alınmış yönetim kurulu kararı örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgeler ile yardımın aktarıldığı hesaba ilişkin dekont, ekstra ve benzeri belgenin bir örneği de eklenir.

Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması ve kullanılmadan önce bildirim şartının yerine getirilmesi zorunludur.

Kamu Kurum ve Kuruluşları İle Birlikte Yürütülen Ortak Projelerle ilgili Bildirim:
Derneğin görev alanına ilişkin konularda kamu kurum ve kuruluşları ile yürüttüğü ortak projelerle ilgili olarak yapılan protokol ve projenin örneği (Dernekler Yönetmeliği EK-23'de gösterilen) "Proje Bildirimi"ne eklenerek, protokol tarihini izleyen bir ay içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin valiliğine verilir.

Değişikliklerin Bildirilmesi:
Derneğin yerleşim yerinde meydana gelen değişiklik (Dernekler Yönetmeliği EK-24'te belirtilen) "Yerleşim Yeri Değişiklik Bildirimi"; genel kurul toplantısı dışında dernek organlarında meydana gelen değişiklikler (Dernekler Yönetmeliği EK-25'te belirtilen) "Dernek Organlarındaki Değişiklik Bildirimi" doldurulmak suretiyle, değişikliği izleyen 30 gün içinde mülkî idare amirliğine bildirilir.

Dernek tüzüğünde yapılan değişiklikler de tüzük değişikliğinin yapıldığı genel kurul toplantısını izleyen 30 gün içinde, genel kurul sonuç bildirimi ekinde mülkî idare amirliğine bildirilir.

Derneğin İç Denetimi
Madde 17- Dernekte genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim kuruluşlarınca denetim yapılmış olması, denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.
Denetim kurulu tarafından en geç yılda bir defa derneğin denetimi gerçekleştirilir. Genel kurul veya yönetim kurulu, gerek görülen hallerde denetim yapabilir veya bağımsız denetim kuruluşlarına denetim yaptırabilir.

Derneğin Borçlanma Usulleri

Madde 18- Dernek amacını gerçekleştirmek ve faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulması halinde yönetim kurulu kararı ile borçlanma yapabilir. Bu borçlanma kredili mal ve hizmet alımı konularında olabileceği gibi nakit olarak da yapılabilir. Ancak bu borçlanma, derneğin gelir kaynakları ile karşılanamayacak miktarlarda ve derneği ödeme güçlüğüne düşürecek nitelikte yapılamaz.

Derneğin Şubelerinin Kuruluşu

Madde 19- Dernek, gerekli görülen yerlerde genel kurul kararıyla şube açabilir. Bu amaçla dernek yönetim kurulunca yetki verilen en az 3 kişilik kurucular kurulu, Dernekler Yönetmeliği'nde belirtilen şube kuruluş bildirimini ve gerekli belgeleri, şube açılacak yerin en büyük mülkî amirliğine verir.

Şubelerin Görev ve Yetkileri

Madde 20- Şubeler, tüzel kişiliği olamayan, dernek amaç ve hizmet konuları ile ilke ve değerleri doğrultusunda özerk faaliyetlerde bulunmakla görev ve yetkili, tüm işlemlerinden doğan alacak ve borçlarından ötürü kendinin sorumlu olduğu dernek iç örgütüdür. Şubeler, bulundukları bölgeye yönelik projeler üretir, faaliyet ve bütçe planlarını yapar ve uygular.

Şubelerin tüzel kişiliği olmamakla birlikte, bazı hibe programlarından yararlanmaları söz konusu olabilmektedir. Bu durumlarda fon sağlayıcı taraf, şubenin hibe başvurusunu değerlendirirken, hibeyi kendi başına yönetme, faaliyet ve bütçe planını yapma ve uygulama yetkisinin şubeye tanındığını somut olarak görmek istemektedir. Somut gösterge olarak ya tüzükte bunun açıkça ifade edilmesini beklemekte ya da genel merkez tarafından yazıyla teyit edilmesini istemektedir.

Şubelerin bu tür imkânlardan yararlanmasını kolaylaştırmak için bu maddedeki özerklik vurgusu, "Şubeler, bulundukları bölgeye yönelik projeler üretir, faaliyet ve bütçe planlarını yapar ve uygular" cümlesiyle güçlendirilmiştir.

Şubelerin Organları ve Şubelere Uygulanacak Hükümler

Madde 21- Şubenin organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur.
Genel kurul, şubenin kayıtlı üyelerinden oluşur. Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek, denetim kurulu ise üç asıl ve üç yedek üye olarak şube genel kurulunca seçilir.

Bu organların görev ve yetkileri ile bu tüzükte yer alan dernekle ilgili diğer hükümler, mevzuatın öngördüğü çerçevede şubede de uygulanır.

Genel merkezde olduğu gibi şubelerde de yönetim kurulu en az beş asıl ve beş yedek üyeden oluşmak zorundadır. Denetleme kurulu yerine bir asıl ve bir yedek denetçi tercih etmek mümkündür, ancak kurul olarak kalacaksa denetim kurulunun da üç asıl ve üç yedek üyeden oluşması gerekir.

Şubelerin Genel Kurullarının Toplanma Zamanı ve Genel Merkez Genel Kurulunda Nasıl Temsil Edileceği

Madde 22- Şubeler, genel kurul olağan toplantılarını genel merkez genel kurulu toplantısından en az 2 ay önce bitirmek zorundadırlar.

Şubelerin olağan genel kurulu, 3 yılda bir, Eylül ayı içerisinde, şube yönetim kurulunca belirlenecek gün, yer ve saatte toplanır.

Şubeler, genel kurul sonuç bildiriminin bir örneğini toplantının yapıldığı tarihi izleyen 30 gün içinde mülkî idare amirliğine ve dernek genel merkezine bildirmek zorundadırlar.

Şubeler, genel merkez genel kurulunda seçimlik ve doğal delegelerle temsil edilir. Şubelerin yönetim ve denetim kurulu başkanları doğal delege olarak, şubede kayıtlı her yirmi üye için bir, arta kalan üye sayısı ondan fazla veya toplam üye sayısı yirmiden az ise bu üyeler için de bir olmak üzere seçilecek delegeler de seçimlik delege olarak, şubeyi temsilen genel merkez genel kuruluna katılma hakkına sahiptir.

Genel merkez genel kuruluna en son şube genel kurulunda seçilen delegeler katılır. Genel merkez yönetim ve denetim kurulu üyeleri genel merkez genel kuruluna katılır, ancak şube adına delege seçilmedikleri sürece oy kullanamazlar.

Şubelerin yönetim veya denetim kurulunda görevli olanlar genel merkez yönetim veya denetim kuruluna seçildiklerinde şubedeki görevinden ayrılırlar.

Şubeler, olağan genel kurul toplantılarını, merkez olağan genel kurulu toplantısından en az iki ay önce tamamlamak ve genel kurul sonuç bildiriminin bir örneğini toplantının yapıldığı tarihi izleyen 30 gün içinde mülkî idare amirliğine ve genel merkezlerine bildirmek zorundadırlar. (Dernekler Yönetmeliği, Md. 16)

Genel merkez genel kuruluna şube adına katılacak seçimlik delegelerin sayısını belirlemek için yukarıda verilen sayılar istendiği gibi düzenlenebilir. Delege sistemi kullanılmaması ve şube üyelerinin tamamının genel merkez genel kuruluna katılması da mümkündür. Bu durumda delegeliği düzenleyen paragraf çıkartılarak, "Şubeler genel merkez genel kurulunda üyeleriyle temsil edilir" şeklinde bir ifadenin kullanılması yeterli olacaktır.

Temsilcilik Açma

Genel kurul çağrı usulü tüzükte bulunması zorunlu hususlardan değildir. Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesinde aynı şekliyle bulunabilir.

Madde 23- Dernek, gerekli gördüğü yerlerde dernek faaliyetlerini yürütmek amacıyla yönetim kurulu kararıyla temsilcilik açabilir. Temsilciliğin adresi, yönetim kurulu kararıyla temsilci olarak görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından o yerin mülkî idare amirliğine yazılı olarak bildirilir. Temsilcilik, dernek genel kurulunda temsil edilmez. Şubeler temsilcilik açamazlar.

Tüzüğün Ne Şekilde Değiştirileceği

Madde 24- Tüzük değişikliği genel kurul kararı ile yapılabilir.

Genel kurulda tüzük değişikliği yapılabilmesi için genel kurula katılma ve oy kullanma hakkı bulunan üyelerin üçte iki çoğunluğu aranır. Çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Tüzük değişikliği için gerekli olan karar çoğunluğu toplantıya katılan ve oy kullanma hakkı bulunan üyelerin oylarının üçte ikisidir. Genel kurulda tüzük değişikliği oylaması açık olarak yapılır.

Genel kurulda tüzük değişikliği oylaması gizli ya da açık olarak yapılabilir.

Derneğin Feshi ve Mal Varlığının Tasfiye Şekli

Madde 25- Genel kurul, her zaman derneğin feshine karar verebilir.

Genel kurulda fesih konusunun görüşülebilmesi için genel kurula katılma ve oy kullanma hakkı bulunan üyelerin üçte iki çoğunluğu aranır.

Çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Fesih kararının alınabilmesi için gerekli olan karar çoğunluğu toplantıya katılan ve oy kullanma hakkı bulunan üyelerin oylarının üçte ikisidir. Genel kurulda fesih kararı oylaması açık olarak yapılır.

Tasfiye İşlemleri:
Genel kurulca fesih kararı verildiğinde, derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi son yönetim kurulu üyelerinden oluşan tasfiye kurulunca yapılır. Bu işlemlere, feshe ilişkin genel kurul kararının alındığı veya kendiliğinden sona erme halinin kesinleştiği tarihten itibaren başlanır. Tasfiye süresi içinde bütün işlemlerde dernek adında "Tasfiye Halinde *Kadınları ve Kadın Örgütlerini Destekleme* Derneği" ibaresi kullanılır.

Tasfiye kurulu, mevzuata uygun olarak derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi işlemlerini baştan sonuna kadar tamamlamakla görevli ve yetkilidir.

Bu kurul, önce derneğin hesaplarını inceler. İnceleme esnasında derneğe ait defterler, alındı belgeleri, harcama belgeleri, tapu ve banka kayıtları ile diğer belgelerinin tespiti yapılarak varlık ve yükümlülükleri bir tutanağa bağlanır. Tasfiye işlemeleri sırasında derneğin alacaklılarına çağrıda bulunulur ve varsa malları paraya çevrilerek alacaklılara ödenir. Derneğin alacaklı olması durumunda alacaklar tahsil edilir. Alacakların tahsil edilmesi ve borçların ödenmesinden sonra kalan tüm para, mal ve hakları, genel kurulda belirlenen yere devredilir. Genel kurulda, devredilecek yer belirlenmemişse derneğin bulunduğu ildeki amacına en yakın ve fesih edildiği tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Tasfiyeye ilişkin tüm işlemler tasfiye tutanağında gösterilir ve tasfiye işlemleri, mülkî idare amirliklerince haklı bir nedene dayanılarak verilen ek süreler hariç 3 ay içinde tamamlanır.

Derneğin para, mal ve haklarının tasfiye ve intikal işlemlerinin tamamlanmasını müteakip tasfiye kurulu tarafından durumun 7 gün içinde bir yazı ile dernek merkezinin bulunduğu yerin mülkî idare amirliğine bildirilmesi ve bu yazıya tasfiye tutanağının da eklenmesi zorunludur.

Derneğin defter ve belgelerini tasfiye kurulu sıfatıyla son yönetim kurulu üyeleri saklamakla görevlidir. Bu görev, bir yönetim kurulu üyesine de verilebilir. Bu defter ve belgelerin saklanma süresi 5 yıldır.

Hüküm Eksikliği

Madde 26- Bu tüzükte belirtilmemiş hususlarda Dernekler Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve bu kanunlara atfen çıkartılmış olan Dernekler Yönetmeliği ve ilgili diğer mevzuatın dernekler hakkındaki hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 1- İlk genel kurulda dernek organları oluşturulana kadar, derneği temsil edecek ve dernekle ilgili iş ve işlemleri yürütecek olan geçici yönetim kurulu üyeleri aşağıda belirtilmiştir.

Geçici Yönetim Kurulu Üyelerinin;

Adı ve Soyadı	**Görev Unvanı**
Kurucu 1	Başkan
Kurucu 2	Başkan Yardımcısı
Kurucu 3	Sayman
Kurucu 4	Üye
Kurucu 5	Üye

Bu tüzük yirmi altı (26) madde ve bir (1) geçici maddeden ibarettir.

Kuruluş Bildirimi

Tüzük hazırlandıktan sonra, kuruluş için aşağıdaki belgeler mülkî idari amirliğe verilir:

- Gerçek veya tüzel en az yedi kurucu tarafından doldurulmuş ve imzalanmış kuruluş bildirimi formu,[24]
- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış iki adet dernek tüzüğü,
- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması halinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması halinde, bu tüzel kişilerin derneklere kurucu olabilmesine dair İçişleri Bakanlığınca izin verildiğini belirten dernek kurucuları tarafından imzalanmış *yazılı beyan*,
- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- Yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste,
- Dernek merkezinin (ikametgah) tapu kütüğünde mesken olarak gösterilen yerlerde bulunacak olması halinde kat malikleri kurulunun oybirliği ile alacağı karar örneği (muvafakatname).

Çocuk derneklerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki dernek kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer arttırılarak verilir.

Mülkî idare amirliği tarafından dernek kuruluş bildirimi, gün ve saat belirtilmek suretiyle dernekler birimine havale edilir ve başvuru sahibine kuruluş bildirimi ve eklerinin alındığına dair alındı belgesi verilir ve dernek, kütüğe kaydedilir. Böylece dernek tüzel kişilik kazanmış olur.

Kuruluş belgeleri arasında dernek merkezine ait kira sözleşmesi veya tahsis yazısı istenmemektedir. Ancak kuruluştan sonraki aşamada vergi kaydı açtırılması söz konusu ise ilgili vergi dairesinin dernek merkezine ait kira sözleşmesini veya tahsis söz konusuysa tapu örneğini talep edeceği unutulmamalıdır.

Zaman zaman bilgi eksikliği gibi nedenlerle mülkî idare amirliğindeki dernekler birimi yetkililerinin yukarıda sayılan belgeler dışında belgeler talep etmeleri veya belirtilenden farklı sayılarda nüsha istemeleri söz konusu olabilmektedir. Bu durumda Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesinde yer alan kuruluş belgeleri listesini gözden geçirmekte ve gerekirse hatırlatmakta yarar olacaktır.

Yine zaman zaman yetkililer kuruluş bildirimi yapılmadan önce dernek tüzüğünün gözden geçirilmek üzere kendilerine getirilmesini talep edebilirler. Bu bir zorunluluk değildir. Tüzükte veya diğer belgelerde hukuka aykırılık veya noksanlık söz konusuysa, mülkî idare amirliği 60 gün içinde bunu kuruculara bildirecek ve aykırılık veya noksanlığın giderilmesi için 30 gün süre tanıyacaktır. Varsa hukuka aykırılık veya noksanlıkların önceden tespit edilmesi ve sürecin hızlı ilerlemesi için yetkililerle birlikte bir gözden geçirme yararlı olabilir, ancak bunun hukuki çerçeveyle sınırlı olması ve tüzükte kurucuların tasarrufunda olan hususları içermemesi gerekir.

Kuruluş süreciyle ilgili konularda bilgiye ve teknik desteğe ihtiyaç duyulması halinde, rehberin eklerinde yer alan bilgi kaynaklarına ve teknik destek verebilecek kuruluşlara başvurulabilir.

24 Dernek kuruluş bildirimi formu: www.dernekler.gov.tr/images/stories/EK_2.doc

Kurulduktan Sonra

kazanmış, yani resmi olarak kurulmuş olur. Derneğin kurulduktan sonra yapması gereken işlemler, Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın internet sitesi altında yer alan "derneğin kuruluşundan sonra yapılması gereken işlemler" sayfasında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Aşağıda, bu işlemler arasında sayılmayan, ama derneğin iş yapabilmesi için gerekli olabilecek imza sirküleri çıkarma, bankada hesap açma ve vergi numarası alma işlemlerine yer verilmiştir. Bu işlemlerin yapılabilmesi için, "derneğin kuruluşundan sonra yapılması gereken işlemler" arasında yer alan defter onayları, alındı belgelerinin bastırılması ve dernek adına gelir tahsil etmeye yönelik yetki belgesi düzenlenmesi işlemlerinin tamamlanmış olması gerekir.

İmza sirküleri:
İmza sirküleri, bir kuruluşta imzaya yetkili kişileri ve bu kişilerin hangi yetkilere sahip olduklarını gösteren belgedir.

İmza sirküleri çıkarmak için öncelikle yönetim kurulunun bir yetkilendirme kararı alarak karar defterine işlemesi gerekir. Yeni kurulan bir dernekte yetkilendirme kararının, derneğin tüm resmi işlerini (ofis kiralama, banka hesabı açma/kapama, banka işlemi yapma, vergi kaydı açma/kapama, elektrik/su/telefon vs. aboneliği açma/kapama, sözleşme imzalama vb.) görmeye yetecek genişlikte alınması, derneğin işlerini kolaylaştıracaktır. Ancak yönetim kurulu, farklı kişilere farklı imza yetkileri vermeyi de uygun bulabilir. Bu durumda karar buna uygun alınmalıdır.

Genellikle imza yetkisi yönetim kurulundaki birden çok kişiye verilir. Bunda amaç, bir kişinin yokluğunda diğer(ler)inin imzasıyla işleri yürütebilmektir. Yine genellikle, yetki verilirken en az iki imzanın bir arada bulunması koşulu da getirilir. Böylece, tek bir kişinin başka herhangi bir üyenin bilgisi olmadan dernek adına işlem yapması engellenmiş olur. Bunlar sadece örnektir ve farklı uygulamalar yapmak elbette mümkündür.

İmza sirküleri çıkarmak için,
- Yetki kararı alınmış karar defteri,
- Valilik kaşeli tüzük,
- Derneğin faal olduğuna dair valilikten (İl Dernekler Müdürlüğü'nden) alınan yazı ile imza yetkisine sahip olan kişilerin kimlikleriyle birlikte herhangi bir notere başvurmaları yeterlidir. Tüm belgelerin orijinali notere götürülmelidir.

İmza sirkülerini en az iki kopya yaptırmakta yarar vardır. Vergi kaydı ya da banka hesabı açtırmak için imza sirkülerinin noter onaylı kopyası istenebilir. Kaybolma ya da zarar görme riskine karşı da bir kopyayı sürekli dosyada tutmakta yarar vardır.

Yeni kurulan derneklerde tüzükte belirtilen geçici yönetim kurulu kararıyla imza sirküleri çıkarılabilir. Ancak öncelikle, kuruluş sırasında teslim edilen belgelerin ve tüzüğün incelenmesinin tamamlanması ve bir aykırılık veya noksanlık olmadığının derneğe bildirilmiş olması gerekir. Bu bildirimle beraber tüzük, arkası valilikçe imzalı ve kaşeli olarak derneğe iletilir. İmza sirküleri alabilmek için işte bu imzalı ve kaşeli tüzüğe ihtiyaç olacaktır.

Ancak, ilk 6 ay içinde yapılması gereken ilk genel kurulda yönetim kurulunun değişmesi halinde, imza sirkülerinin de değiştirilmesi gerekeceği unutulmamalıdır. Eğer derneğin acil olarak imza sirkülerine ihtiyacı yoksa, geçici yönetim kurulu adına imza sirküleri çıkarmamak ve ilk genel kurulun tamamlanmasını beklemek, derneği iki kez noter masrafı yapmaktan kurtaracaktır.

Hatırlanması gereken önemli bir nokta şudur:

Bir derneğin kurulması için yedi kurucu üye yeterlidir. Ancak ilk genel kurulda yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerini yedekleriyle birlikte seçebilmek için, ilk genel kurula kadar yeterli üye sayısına ulaşmış olmak gerekmektedir. Kanuna göre en az beş asil ve beş yedek yönetim kurulu üyesi ile en az üç asil ve üç yedek denetim kurulu üyesi gerekli olduğundan, bir derneğin ilk genel kuruluna kadar ulaşması gereken asgari üye sayısı onaltıdır. Eğer tüzükte yönetim ve denetim kurulu üye sayıları bunlardan daha yüksek gösterilmişse, o zaman gerekli toplam üye sayısı onaltıyı da aşabilir.

Vergi kaydı açtırmak:

Vergiye konu işlemler (Örn. dernek ofis kirasına ait stopaj vergisini ödemek vb.) için de vergi kaydı açılması gerekecektir. Banka hesabı açmak için de vergi kaydı gereklidir.

Vergi kaydı açtırmak için öncelikle derneğin hangi vergi dairesinde kayıt açtıracağı öğrenilmelidir. Derneğin adresi hangi vergi dairesinin görev alanındaysa, dernek o dairede vergi kaydı açtırmak zorundadır. Derneğin adresi, kuruluş bildiriminde dernek merkezi olarak verilen adrestir.

Vergi kaydı açtırmak için, dernek adına vergi kaydı açtırmaya yetkili kılınmış kişi veya kişilerin aşağıdaki belgelerle birlikte ilgili vergi dairesine başvurmaları gereklidir:

- Karar defteri aslı ve vergi kaydı açtırmaya ilişkin alınmış karar sayfasının fotokopisi,
- Derneğin valilik onaylı tüzüğü (noter onaylı fotokopisi),
- Yönetim kurulu başkanının nüfus cüzdanı aslı ve fotokopisi,
- İmza sirküleri (noter onaylı fotokopisi),
- Dernek adına gelir tahsil etmeye yönelik yetki belgesi aslı ve fotokopisi,
- Dernek merkezi kiralıksa kira sözleşmesi aslı ve fotokopisi, kullanıma tahsis edilmişse tapu aslı ve fotokopisi,
- Yönetim kurulu üyelerince imzalı işe başlama bildirimi

Vergi kaydının açılmasıyla birlikte derneğe bir vergi kimlik numarası tahsis edilecektir. Birkaç gün içinde vergi dairesinden yetkililer, adresin doğruluğunu ve derneğin verilen adreste faal olduğunu tespit etmek için verilen adresi ziyaret eder.

Vergi kaydı açılması için istenen belgelerde vergi daireleri arasında bazı farklılıklar olabilmektedir. Belgeleri toplamaya başlamadan önce derneğin bağlı olacağı vergi dairesiyle görüşmekte yarar vardır.

Banka hesabı açılması:

Dernek adına banka hesabı açmak için, hesap açmaya yetkili kılınmış kişi veya kişilerin;
- Karar defteri aslı ve banka hesabı açmaya ilişkin alınmış karar sayfasının noter onaylı fotokopisi,
- Derneğin valilik onaylı tüzüğü (noter onaylı fotokopisi),
- İmza sirküleri (noter onaylı fotokopisi),
- Derneğin vergi numarası,

ile birlikte uygun görülen herhangi bir banka şubesine başvurması yeterlidir.

Banka hesabı açılması için istenen belgelerde bankalar arasında bazı farklılıklar olabilmektedir. Belgeleri toplamaya başlamadan önce hesabın açılacağı banka şubesiyle görüşmekte yarar vardır.

Kurumsal görünürlük ve görsel kimlik (logo ve İnternet sitesi)

Bir STK'nın kurumsal kimliğini oluşturan "nihai hedef, üstlenilen görev, hedef kitle, ilke ve değerler" gibi unsurlara kuruluş sürecinin ilk aşamasının açıklandığı bölümde değinilmişti. Kurumsal kimliği destekleyen çok önemli bir başka unsur da görsel kimlik ve bu kimliğin gösterilmesi/kullanılması anlamına gelen kurumsal görünürlüktür.

Bir kuruluşun görsel kimliği denilince akla ilk gelen, kuşkusuz logosudur. Bu elbette STK'lar için de geçerlidir. Logo, tek başına STK'nın başarısında bir rol oynamaz ama kolay hatırlanmasını sağlayarak önemli bir katkıda bulunur. İyi bir logo özgün, sade, kolay anlaşılır ve akılda kalıcıdır; STK'nın amacını, işlevini, hitap ettiği kitleyi yansıtır. Logoda şekil, yazı, renk bir arada kullanılabilir, ama renkler olmadan da aynı etkiyi yaratabilmelidir. Dolayısıyla logo tasarımına önem verilmeli, olanak varsa deneyimli bir grafik tasarımcıdan destek alınmalıdır. Her durumda, STK'yı doğru yansıtan bir logonun gecikmeden üretilmesinde STK'nın görünürlüğü açısından büyük yarar vardır.

Görsel kimliğin ve dolayısıyla kurumsal görünürlüğün diğer bir önemli bileşeni de internet sitesidir. İnternet sitesi STK'ya ulaşmanın ve hakkında bilgi almanın en kolay ve ucuz yoludur denebilir. STK'nın özgürce kullanabildiği ve kendini ifade edebildiği bir alan sunar. Web sitesi her şeyden önce STK hakkında yeterince bilgi içermeli ve logoda olduğu gibi özgün, sade ve kolay kullanılır bir tasarıma sahip olmalıdır. Logo elbette internet sitesinde de yer alacaktır ve her ikisinin uyumlu renk ve tasarıma sahip olması görsel kimliğin bütünlüğü açısından önemlidir. Logo ve internet sitesinde tutarlı renk ve tasarım özellikleri yakalanırsa, bu daha sonra üretilecek her türlü basılı ve elektronik yayına yansıtılarak STK'nın görsel kimliğinin yerleşmesini sağlayacaktır. Logo için olduğu gibi internet sitesi için de mümkünse deneyimli bir tasarımcıdan destek almanın yararı büyüktür.

İktisadi işletme kurulması

İktisadi işletme, derneğin amaçlarına uygun olarak gelirini artırmak için ticari faaliyette bulunmasını sağlayan yapılardır. Bir derneğin iktisadi işletme kurabilmesi için tüzüğünde iktisadi işletme kurabileceği açıkça belirtilmiş olmalıdır.

Dernek iktisadi işletmesi, derneğin bulunduğu ildeki ticaret odasına başvurularak açılır. Başvuru için gerekli belgeler şunlardır:

- Dilekçe (İmzalı-kaşeli)
- Derneğin yetkili organı tarafından alınmış karar. (Noter onaylı-2 adet)

Kararda;

a. İktisadi işletmenin açık unvanı (Dernek unvanı "... Derneği" ise; iktisadi işletme unvanı "... Derneği İktisadi İşletmesi" olmalıdır.)
b. İktisadi işletmenin açık adresi,
c. Uyruk ve adreslerini belirtmek kaydıyla İktisadi İşletmenin temsilcileri,
d. Temsil şekli,
e. İşletme konusu belirtilmelidir.

- Derneğin faal olduğuna dair Dernekler Müdürlüğü'nden son (1) ay içinde alınmış belge,
- Dernek tüzüğü örneği. (Noter onaylı)
- İşletmenin açılışına dair kararı alan organın görev süresinin dolmadığını teyid eden son seçim veya atamaya ilişkin yetkili kurul kararı.
- Ticaret Sicili Tüzüğünün 29. maddesine göre hazırlanmış taahhütname.
- İşletme temsilcisinin işletme unvanı ile düzenlenmiş imza beyannamesi.
- Oda kayıt beyannamesi, imza beyannamesi fotokopisi, vergi levhası fotokopisi.

İktisadi işletmenin, dernekten farklı olarak, kurumlar vergisi mükellefi olduğu unutulmamalıdır.

Ekler

EK-1: Rehberin Hazırlanmasında Kullanılan Bilgi Kaynakları

Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesi
Derneklerle ilgili mevzuat, dernek kuruluşuna ilişkin bilgiler, form/belge örnekleri ve dernekler hakkında birçok bilgi burada bulunabilir.
www.dernekler.gov.tr

Vakıflar Genel Müdürlüğü İnternet sitesi
Vakıflarla ilgili mevzuat, vakıf kuruluşuna ilişkin bilgiler, form/belge örnekleri ve vakıflar hakkında birçok bilgi burada bulunabilir.
www.vgm.gov.tr

Gümrik ve Ticaret Bakanlığı Internet Sitesi
Kooperatiflerle ilgili mevzuat, kooperatif kuruluşuna ilişkin bilgiler, form/belge örnekleri ve kooperatifler hakkında birçok bilgi, sitede 'Kooperatif' başlığı altında bulunabilir.
www.gtb.gov.tr

Sivil Toplum: Kökenler, Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları
Cengiz Çiftçi tarafından "Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerinde (Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri) Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi" için hazırlanan kitapçık sivil toplum, STK'lar, kamu ve yerel yönetim ile sivil toplum ilişkisi konularında bilgiler veriyor.
www.gapkadinstk.org

Nereye Ulaşmak İstiyoruz? Etkili Bir Çalışma Yöntemi: Stratejik Planlama
Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin (HYD) yayınladığı "STK'lar İçin Kılavuz Bilgiler" dizisinin bu ikinci kitabı, kurumsal kimlik oluşturmaya (vizyon, misyon, ilke ve değerler) yönelik bilgiler içeriyor.
www.hyd.org.tr/?pid=283

Sivil Toplum Örgütleri İçin Hukuk Rehberi
Yalçın, A., Öz, Y. (2011). Sivil Toplum Örgütleri İçin Hukuk Rehberi (2. basım), STGM. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'nce (STGM) yayınlanan, STK'lardan gelen sorular ve hukukçuların bu sorulara verdikleri yanıtların derlenmesinden oluşan çok yararlı bir kaynak.
www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/sivil-toplum-orgutleri-icin-hukuk-rehberi-genisletilmis-2-basim

Sivil Toplum İzleme Raporu (2011)
Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) tarafından hazırlanan rapor Türkiye'de sivil toplumun mevcut durumunu özetleyen bilgiler içeriyor.
www.tusev.org.tr/content/detail.aspx?cn=727

EK-2: Teknik destek alınabilecek kuruluşlar

Dernekler Dairesi Başkanlığı (İçişleri Bakanlığı)
Adres: Namık Kemal Mah. İnönü Bul. İçişleri Bakanlığı A Blok Kat:2 Bakanlıklar Bakanlıklar / Ankara
Telefon: (312) 418 41 52 - 422 48 05 - 422 48 06 - 422 48 07
Faks: (312) 417 45 13
E-posta: dernekler@icisleri.gov.tr, derneksikayet@icisleri.gov.tr
www.dernekler.gov.tr

Derneklerle ilgili tüm konularda Valiliklere bağlı İl Dernek Müdürlüklerinden bilgi alabilirsiniz. İl Dernek Müdürlüklerinin iletişim bilgileri Dernekler Dairesi Başkanlığı İnternet sitesinin iletişim bölümünde bulunabilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü (T.C. Başbakanlık)
Adres: Milli Müdafaa Cad. No: 20 Kızılay / Ankara
Telefon: (312) 415 50 00 (10-Hat)
E-posta: vgmmaster@vgm.gov.tr
www.vgm.org.tr

Vakıflarla ilgili tüm konularda Bölge Müdürlüklerinden bilgi alabilirsiniz. Bölge Müdürlüklerinin iletişim bilgileri Genel Müdürlük İnternet sitesinin "Bölge Müdürlükleri" bölümünde bulunabilir.

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı)
Adres: Eskişehir Yolu 9. Km TOBB İkiz Kuleler C Blok 21.kat Ankara
Telefon: (312) 201 64 53
Faks: (312) 201 64 40

Kooperatiflerle ilgili tüm konularda Ticaret İl Müdürlüklerinden bilgi alabilirsiniz.

"Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerinde (Güneydoğu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri) Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi"

Kadın STK'ları Veritabanı
www.gapkadinstk.org/stk.aspx
Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgelerindeki kadın STK'larının il bazında listeleri, iletişim bilgileri, faaliyet alanları ve proje deneyimleri bu veritabanında yer almaktadır.

Proje Yerel Destek Merkezleri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi KYDM
Adres: Yusufpaşa Mah. Sema Saraç Sarayönü Cad. Bayaslan İş Merkezi Kat: 3 Şanlıurfa
Telefon: (0414) 216 1016
Faks: (0414) 216 1067
E-Posta: guneydogu@gapkadinstk.org

Doğu Anadolu Bölgesi KYDM
Adres: Bitlis Yolu Üzeri, Eski Tekel İdari Binası Muş
Telefon: (0436) 212 5720
Faks: (0436) 2125719
E-Posta: doguanadolu@gapkadinstk.org

Doğu Karadeniz Bölgesi KYDM
Adres: Maraş Cad. Halkevi Sok. General Apt. No:26 Trabzon
Telefon: (0462) 326 8102
Faks: (0462) 326 8104
E-Posta: dogukaradeniz@gapkadinstk.org

Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM) Dernekleri
Adıyaman Kadınlarını Kalkındırma Derneği (AKDER)
Adıyaman ÇATOM Derneği
Adres: Fatih Mahallesi Kireçhane Cd. 4. Sokak. No:2 Adıyaman
Tel: (0416) 216 57 68
Faks: (0416) 214 24 75
E-posta: adiyamancatomder@gmail.com

Batman Kadınının Toplumsal Gelişim Derneği
Adres: Petrolkent Mahallesi İMKB İlköğretim Okulu Bahçesi No:127 Batman
Tel: (0488) 231 52 67
Faks:(0488) 231 52 67
E-posta: batmancatom@gmail.com

Kilis Kadınları Kalkındırma ve Geliştirme Derneği
Adres: Mehmet Saraç Çavuş Mah.Musala Cami Sok.Abdurrahman İyigün İlköğretim Okulu yanı, Kilis
Tel: (0348) 813 18 16
Faks: (0348) 813 18 16
E-posta: kiliscatomder@yahoo.com

Mardin Kadın Eğitim ve İstihdamı Destekleme Derneği (MAKİDER)
Adres: Diyarbakır Kapı Mahallesi 3 No'lu Sağlık Ocağı Altı, Latifiye ÇATOM, Mardin
Tel: (0482) 213 23 79
Faks: (0482) 213 23 81
E-posta: mardinmeydanbasicatom@gmail.com

SS Çok Amaçlı Kadın Mardin İşletme Kooperatifi
Adres: Diyarbakır Kapı Mahallesi 3 Nolu Sağlık Ocağı Altı, Latifiye ÇATOM, Mardin
Tel: (0482) 213 28 55
Faks: (0482) 213 28 55
E-posta: mardinevrencatom@gmail.com

GAP Kadın ve Çocuk Derneği
Adres: Şar Mahallesi 221. Sokak No:9 Mardin
Tel: (0482) 541 37 87
Faks: (0482) 541 37 86
E-posta: gapkadin@gmail.com

Güçlü Eller Kadın Derneği (Güçel-Der)
Adres: Orhan Uysal ilköğretim Okulu karşısı Şırnak
Tel:(0544) 865 32 67
E-posta:cizrecatom@gmail.com

Toplumsal Değişme ve Kadın Derneği
Adres: Meydan Mahallesi Balıkçılar Caddesi 2000 İş merkez, Kat:2 No: 209 Batman
Tel: (0506) 542 82 39
E-posta: denizyildiz72@gmail.com

Kızıltepe Lider Kadın Derneği
Adres: Tepebaşı Mahallesi İlçe Tarım Müdürlüğü Yanı Kızıltepe Mardin
Tel: (0482) 312 52 36
Faks: (0482) 312 52 36
E-posta: kizil.kader@gmail.com

Kilis Kadın Birliği Derneği (KABİDER)
Adres: İslambey Mh.
Cankurtaran Sokak No: 20
Tel: (0348) 814 49 97
Faks: (0348) 814 49 97
E-posta: kiliscatom@gmail.com

Değişim ve Kadın Derneği (DEKADER)
Adres: Kurtalan yolu üzeri Bilek Apartmanı 6 Siirt
Tel: (0484) 224 22 14
Faks: (0484) 223 55 96
E-posta: catomsiirt@yahoo.com.tr

Gaziantep Kadın Merkezi Derneği
Adres: İstiklal Mahallesi 17 nolu sokak
No:67 Şahinbey-Gaziantep
Tel: (0342) 338 81 88
Fax: (0342) 338 81 88
E-posta: gaziantepcatom@gmail.com

Sosyo Ekonomik Kalkınma Derneği (SODER)
Adres: Selahattin Eyyubi Mahallesi Aydın Aslan Bulvarı Yılmazoğulları Apt. No2
Bağlar-Diyarbakır
Tel: (0412) 237 44 66
Fax: (0412) 237 44 67
E-posta:soderdiyarbakir@gmail.com

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)
STGM, STK'lara yönelik olarak çeşitli konularda kapasite geliştirme ve teknik destek hizmetleri sunuyor. Internet sitesi üzerinden hizmet veren "Hukuk Hattı" STK'ların hukuki konulardaki sorularını hukukçular aracılığıyla yanıtlıyor.
İnternet sitesi: www.stgm.org.tr
Hukuk Hattı için: www.stgm.org.tr/tr/hukukhatti
Teknik destek için: bilgi@stgm.org.tr

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)
Kadın STK lara ve kadınlara, kooperatif kurulumu konusunda eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunuyor.
İnternet sitesi: www.kedv.org.tr
Kadın Kooperatifleri, detaylı bilgi için:
www.kedv.org.tr/index.php?page=bireysel_kapasite

EK-3: Özel yasaların derneklere üye ve kurucu olmaya yönelik sınırlama getirdiği kamu kuruluşları listesi[25]

Atatürk Kültür, Dil Tarih Yüksek Kurumu
Yüksek Kurum Başkanının yazılı izni olmadıkça kamu yararına çalışan dernekler dışında hiç bir derneğe üye olamazlar. (2876 sayılı Kanun/ Md.96.)

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
Kurul üyeleri, özel bir kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamaz, ticaretle uğraşamaz, serbest meslek faaliyetinde bulunamaz, ücret karşılığı konferans ve ders veremez, sınav ve benzeri görev alamaz, her türlü ortaklıklarda pay sahibi olamazlar. (4389 sayılı Kanun/ Md.3 (5)fıkra.)

Emniyet personeli
Emniyet Teşkilatı mensupları ile çarşı ve mahalle bekçileri dernek kurucusu ve üyesi olamazlar. Ancak spor derneklerine üye olabilir, Emniyet Teşkilatı bünyesinde spor amacıyla kurulmuş derneklerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilirler. (3201 sayılı Kanun/ Ek Md.11.)

Gülhane Askeri Tıp Akademisi öğrencileri
Öğrencilikten çıkarılma halleri: 4) İzinsiz dernek ve benzeri kuruluşlar kurmak veya bunlara üye olmak. (2955 sayılı Kanun/ Md.45.)

25 Bu liste, "TBMM Uzlaşma Komisyonunun Yeni Anayasa Taslağı Çalışmalarına Sivil Toplum Örgütlerince Sunulmak Üzere Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Tarafından Hazırlanan Örgütlenme Özgürlüğü Alanına İlişkin Sivil Toplum Anayasa Önerileri" metninden alınmıştır (http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/stgm-orgutlenme-ozgurlugu-ile-ilgili-goruslerini-anayasa-uzlasma-komisyonu-na-iletti-2)

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Üst Kurul üyeleri, üyelikleri süresince resmi veya özel başkaca hiçbir görev alamaz, özel veya kamu yayın kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve bu konularda hiçbir menfaat sağlayamaz, siyasi partiye üye olamazlar. Amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerle vakıflardaki görevler ve kooperatif ortaklığı bu hükmün dışındadır. (3984 sayılı Kanun/ Md.9.)

Rekabet Kurumu
Kurul Başkan ve üyeleri, göreve başlamadan önce maliki oldukları Hazine tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler dışındaki her türlü sermaye piyasası mevzuatı anlamındaki menkul kıymetlerini üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımları dışındakilere satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır. 30 gün içinde bu hükme uygun hareket etmeyen üyeler üyelikten çekilmiş sayılır.
Amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerle vakıflardaki görevler ve kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hükmün dışındadır. (4054 sayılı Kanun/ Md.25.)

Sermaye Piyasası Kurulu
Kurul Başkan ve üyeleri, özel bir Kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, ticaretle uğraşamaz, serbest meslek faaliyetinde bulunamaz, ücret karşılığı konferans ve ders veremez, sınav ve benzeri görev alamaz, her türlü ticari amaçlı ortaklıklarda pay sahibi olamazlar. Kurul Başkan ve üyeleri, göreve başlamadan önce maliki oldukları payları ve portföyünde hisse senedi bulunan yatırım fonlarının katılma belgelerini, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımları dışındakilere satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır. 30 gün içinde bu hükme uygun hareket etmeyen üyeler, üyelikten çekilmiş sayılır. Kurul Başkan ve üyeleri, dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamazlar." (2499 sayılı Kanun/ Md.20.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri
TBMM üyeleri, Devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar. (3069 sayılı Kanun/ Md.2.)

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
Banka Meclisi Başkan (Guvernör) ile Genel Kurulca seçilecek altı üyeden kurulur. Üyelerin görevleri, özel bir kanuna dayanmadıkça, banka dışında teşrii, resmi veya özel her hangi bir görev ile birleşemez. Bundan başka bu üyeler, ticaretle uğraşamayacakları gibi, bankalar ve şirketlerde de hissedar olamazlar. Hayır dernekleri ve amaçları hayır, sosyal ve eğitim işlerine matuf vakıflardaki görevler ve kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hüküm dışındadır. (1211 sayılı Kanun/ Md.19 ve 27.)

Yükseköğretim Kurulu:
"Yürütme Kurulu üyeleri sürekli görev yaparlar. Kurul Başkanı ve Yürütme Kurulu üyeleri; kamu yararına çalışan dernek ve kurumlar ile vakıflar ve bunların kurmuş olduğu kurum ve kuruluşlarda herhangi bir ücret almadan görev yapma ve Bakanlar Kurulunca verilecek geçici görevler dışında herhangi bir kamu kuruluşunda ve özel kuruluşlarda çalışamazlar. (2547 sayılı Kanun/ Md.6.)

Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli
Bu Kanun, Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılanların askerlik mesleğine ilişkin ortak anılarını yaşatmak dayanışmalarını devam ettirmek, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak gayesiyle kuracakları Türkiye Emekli Subaylar, Türkiye Emekli Astsubaylar, Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Türkiye Muharip Gaziler derneklerinin tabi olacakları esas ve usulleri düzenler. (2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun.)

Danıştay
Danıştay meslek mensupları dernek kuramazlar, kurulmuş derneklere Başkanlar Kurulunun izni ile üye olabilirler, ancak üyesi oldukları derneklerin yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. (Danıştay İçtüzüğü Md.36.)

EK-4: Hibe projeleri hazırlar ve yürütürken dikkat edilmesi gereken bazı önemli konular

Fon sağlayıcı kuruluşların uyguladıkları hibe programları, STK'ların projelerini gerçekleştirmesi için önemli bir mali kaynak sağlar. Ancak proje hazırlarken ve yürütürken, özellikle proje deneyimi daha az olan STK'lar zorluklar yaşayabilmektedir. Aşağıda, bu zorlukların bazılarına değinilmiştir.

Proje iştirakçisi ve ortağı arasındaki fark nedir?
Proje ortak ve iştirakçileri, proje sahibi ile birlikte projenin uygulanmasında doğrudan sorumluluk alacak kuruluşlardır. Projenin bazı faaliyetlerini üstlenebilir, projeye ayni ve nakdi katkı sağlayabilirler. İştirakçi ile ortak arasındaki fark, proje bütçesinin kullanılmasında ortaya çıkar. Proje ortağı, yapılmış olan bütçe planı çerçevesinde proje bütçesinden bazı harcamaları yapmaya yetkilidir. Proje iştirakçisi ise proje bütçesinden hiçbir harcama yapamaz; başka bir ifadeyle, iştirakçi adına düzenlenmiş hiçbir harcama belgesi proje gideri olarak kullanılamaz. Proje bütçesini kullanma yetkisi, yapılan bütçe planı çerçevesinde, sadece proje sahibine ve proje ortağına veya ortaklarına aittir.

Projelere nasıl ortak bulunabilir?
Çoğu hibe programında, projede bir ortağın veya ortakların yer alması başvuruya ilave puan kanadıran bir ölçüttür. Bazı hibe programlarında ise projelerin bir ya da daha çok ortakla yapılması bir koşul olarak getirilir. Hatta bazen bu ortakların yurtdışından yabancı ortaklar olması talep edilir. Bu durumda aşağıdaki İnternet sitelerinden yararlanılabilir:

- Kadın ve Kadın STK'ların Güçlendirilmesi Projesi Kadın STK'ları Veritabanı: www.gapkadinstk.org/stk.aspx
- Sivil Toplum Kuruluşları için Teknik Destek Projesi (TACSO) Ortalık/Ağ Oluşturma Forumu (İngilizce): forum.tacso.org/
- Hezarfen Partner Search (Ulusal Ajans'ın yürüttüğü programlar için ortak arama aracı, İngilizce): partnersearch.ua.gov.tr/
- 7. Çerçeve Programı için ortak arama/bulma hizmeti (İngilizce): cordis.europa.eu/partners/web/guest/home
- EuroDesk'in gençlik programlarına yönelik ortak arama sitelerini listeleyen sayfası (İngilizce): www.eurodesk.org/edesk/EUToolbox.do?go=7
- TRIALOG ortak arama sayfası (İngilizce): http://www.trialog.or.at/partner-search-for-joint-projects

Bunun yanında ortak aranan projenin açıklandığı ve ortak arayışının ifade edildiği bir elektronik posta mesajını (mümkünse Türkçe ve İngilizce olarak) yaygınlaştırılmak üzere ilgili kişilere, kuruluşlara ve e-posta gruplarına yönlendirmek fayda sağlayabilir. Özellikle STK'ları bir araya getiren sivil ağlara ulaşmak için çaba harcamakta yarar vardır. Bunun için STGM'nin yayınladığı "Dünya, Avrupa ve Türkiye'de Sivil Ağlar Rehberi"[26] bir başvuru kaynağı olarak kullanılabilir.

Yurtdışı fonlardan alınan kaynakların bildirimi:
Dernekler Yönetmeliği'nin 18, 19 ve 20. maddeleri[27] derneklerin yurtdışından yardım alma koşullarını düzenler. Buna göre dernekler yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aldıkları ayni ve nakdi yardım için kullanmadan önce bildirimde bulunmak zorundadırlar. Bunun için Yurtdışı Yardım Alma Bildirimi[28] iki nüsha olarak doldurulup ilgili belgeler (yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgeler ile yardımın aktarıldığı hesaba ilişkin dekont, ekstre ve benzeri belgenin bir örneği, vb.) eklenerek mülk idare amirliğine(illerde valiliklere bağlı İl Dernekler Müdürlükleri, ilçelerde kaymakamlıklar bağlı İlçe Dernekler Büro Şeflikleri) verilir. Mülkî idare amirliği bildirimin onaylı bir örneğini ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verir.

Vakıflar için de bildirim zorunluluğu söz konusudur.[29] Vakıfların yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan alacakları nakdi bağış ve yardımları, Vakıflar Yönetmeliğinin EK-3'te bulunan bildirim formunu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde vakıflar bölge müdürlüğüne bildirmeleri gerekir. Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa düzenlenen protokol, sözleşme vb. belgelerin örnekleri de eklenir. Bildirimin vakıflar bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği, ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

EK-5: Terimler sözlüğü

Ana sözleşme: Kooperatifler için kuruluş belgesi.

Dernek: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturduğu tüzel kişiliğe sahip kişi topluluğu.

Federasyon: Kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin bir araya gelerek oluşturduğu sivil toplum kuruluşu.
Görev (misyon): Bir kuruluşun nihai amacına yönelik kendi için belirlediği çalışma konuları ve çalışma biçimleri.

Hesap verebilirlik: Bir kişi veya kuruluşun üstlendiği görev ve sorumlukları gereğince yerine getirdiğini gösterebilir/ göstermek durumunda olması. Yaygın olarak şeffaflıkla birlikte anılır.

İhtiyari organ: Bir kuruluşun işleyişini güçlendirmek amacıyla tercihe bağlı olarak oluşturduğu, kurulması zorunlu olmayan birim.

26 Dünya, Avrupa ve Türkiye'de Sivil Ağlar Rehberi" (STGM, 2007): http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/dunya-avrupa-ve-turkiye-de-sivil-aglar-rehberi

27 http://www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=58%3Adernekler-yoenetmelii&catid=31%3Ayoenetmelikler&Itemid=44&lang=tr

28 http://www.dernekler.gov.tr/images/stories/EK_4.doc

29 http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=45

İktisadi işletme: Vakıf ve dernekler tarafından ticari faaliyette bulunmak için kurulan işletmeler. Dernek ve vakıftan farklı olarak kurumlar vergisine tabidir.

İmza beyannamesi: Bir kuruluşta imza yetkisi olan kişilerin, kuruluş unvanı veya kaşesi üstüne atacakları imzaları gösterir noter onaylı belge. İmza beyannamesi kişilerin hangi yetkilere sahip olduğunu göstermez ve bu yönüyle imza sirkülerinden farklıdır.

İmza sirküleri: Bir kuruluşta imzaya yetkili kişileri ve bu kişilerin hangi yetkilere sahip olduklarını gösteren belge.

Konfederasyon: Kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun bir araya gelerek oluşturduğu sivil toplum kuruluşu.

Kooperatif: Tüzel kişiliğe haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık.

Kuruluş belgesi: Bir kuruluşun amaçlarını, görevlerini ve izleyeceği yol ve yöntemleri belirttikleri maddeler bütünü. Kuruluş belgesi dernek için tüzük, vakıf için vakıf senedi, kooperatif için ana sözleşmedir.

Kurumsal kimlik: Bir kuruluşun nihai amacı, görevi, hedef kitlesi ile ilke ve değerlerinden oluşan, kuruluşun tüm üyelerince paylaşılan ortak payda. Kuruluş için "biz kimiz" sorusunun yanıtını oluşturur. Kurumsal kimliği örgütün logosu, sloganı, benimsediği renk ve tasarım özelliklerini içeren geniş bir çerçevede ele almak da mümkündür.

Misyon: Bkz. Görev

Mütekabiliyet (karşılıklılık): Bir devletin, başka bir devletin vatandaşlarına uyguladığı hukuki veya fiili bir davranış biçimine karşılık, diğer devletin de aynı şekilde davranması.

Mütevelli heyeti: Bir vakfın yönetim işlerinin doğrudan bağlı bulunduğu kurul.

Nihai amaç (vizyon): Bir kuruluşun tüm çalışmalarına yön gösteren ve kuruluşun tüm üyelerince paylaşılan ortak gelecek hayali.

Özgülemek: Tahsis etmek.

Platform: Derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturduğu tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birliktelik.

Proje iştirakçisi: Bir projenin yürütülmesinde proje sahibi yanında belirli sorumluluklar üstlenen, ancak proje bütçesinden harcama yapma yetkisi olmayan kuruluş.

Proje ortağı: Bir projenin yürütülmesinde proje sahibi yanında belirli sorumluluklar üstlenen, ayrıca planlanan çerçevede proje bütçesinden harcama yapma yetkisi olan kuruluş.

Savunuculuk: Bir kişi veya grubun siyasi, ekonomik veya sosyal alana ilişkin bir kamu politikasını veya politikalarını etkileme girişimi. Politika veya yasa değişiklikleri talep etme veya yapılan değişikliklere katkıda bulunma amacı taşır. Kampanya ve lobi çalışmaları gibi biçimleri vardır.

Şeffaflık: Bir kuruluşun faaliyetlerini, kişi ve kuruluşlar tarafından izlenmeyi kolaylaştıracak şekilde açık bir biçimde yürütmesi. Yaygın olarak hesap verebilirlikle birlikte anılır.

Tüzel kişilik: Gerçekte kişilik sahibi olmayan, ancak varsayımsal olarak kişilik sahibi olduğu kabul edilen kişi veya mal toplulukları. Toplulukların niteliğine göre "özel hukuk tüzel kişisi" ve "kamu hukuku tüzel kişisi" şeklinde ayrıma tabi tutulabilir. Dernek, vakıf, sendika gibi oluşumlar hukuken varlık kazandıkları anda tüzel kişilik kazanırlar ve bu tip oluşumlara özel hukuk tüzel kişisi denilmektedir. Dernek kişilerin belirli bir amacı gerçekleştirmeye dönük olarak bir araya gelmesi nedeniyle kişi topluluğu iken, vakıf belirli miktarda malın önceden belirlenen bir amacı gerçekleştirmeye özgülenmesi nedeniyle mal topluluğudur.

Tüzük: Dernekler için kuruluş belgesi.

Vakıf: Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu.

Vakıf Senedi: Vakıf için kuruluş belgesi.

Vizyon: bkz. Nihai amaç

Kadın ve
Kadın STK'larının
Güçlendirilmesi
Projesi
Empowerment
of Women and
Women NGOs
Project